FRANCKESCHE
STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De edendo. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

De ſtatuis & imaginibus. *Rubrica.*

☞ Quando dantur honores poteſtatis uel capitaneo, eo quia bene ſe geſſit, ut puta una banderia ſeu ſtandardum, qualiter debeat eos capere, & ſi aliter capiat, quod incurrat pœnam: ut hic.
3 *Famulus qui delinquit in officio, quod priuetur ſalario?*
Adulatio eſt ſpecies proditionis.

LEX I.

1 SI quis. †Præmitte ꝙ olim officiales publici
qñ ſe bene gerebãt in adminiſtratiõe
cõſulatus, vel officij: Imperator eis concedebat ꝙ
poſſent habere ſtatuã, quod erat ſignũ nobilitatis
prout multi antiqui romani habẽt qui bene ſe geſ-
ſerunt in republica: vt patẽt hodie reliquiæ per totã vrbẽ, vbi re-
periunt̃ tales ſtatuę. dicit ergo iſta l. ꝙ non licet alicui officiali eã
ſibi ſumere propria authoritate, ſine principis reſcripto: aliàs re-
ſtituit ſalariũ quod percœpit ex publico quadruplicatũ, & etiam
2 priuatur tali titulo vel dignitate: qa ſibi auferẽ ſtatua. † & hoc no.
pro eo quod ſeruat̃ Florẽtiæ qñ dant̃ honores poteſtati vel capi-
taneo qui bene ſe geſſit. i. vna bãderia ſeu ſtandardũ cum armis
cõis, qua vtitur cum vadit per alia loca, quod nõ debet ſibi talis
officialis aſſumere talẽ honorẽ, niſi deliberẽt in cõcilijs opportu-
nis, quæ habẽt vim principis: & ſi aſſumeret de manibus priorũ
dũtaxat, qui nõ tenent locũ principis, incurreret pœnam de qua
3 hic. † Et eſt argu. ꝙ famulus qui deliquit in officio priuetur ſala-
rio ſecundũ quoſdam. Vltimò not. in fi. contra adulatores, qui-
bus plenus eſt mundus. nam eſt ſpecies proditionis.

2 *☞ Qui debet adeſſe in certo loco ex forma ſtatuti, debet ſe probare affuiſſe.*
Statutum ſi dicat quod quilibet poteſtas hora iuridica debeat ſedere ad banchũ ſingulis diebus: quod poteſtas debeat facere conſtare de hoc ex actis, quod ſingulis diebus affuit ad banchum.

LEX II.

1 SI quando. †Pręmitte qđ cuilibet imꝑatori poſt
ſuã creationẽ erigebant̃ ſtatuæ in ſin-
gulis locis ſubditis imperio, ſicut cuilibet Regi Fran-
ciæ, vt patet in palatio antiquo regio Pariſienſi his qui
viderũt, vbi ſunt infinitæ ſtatuæ regales: vult ergo iſta l. qđ quan-
do talis ſtatua in honorẽ Imperatoris erigit̃ in ſingulis ciuitati-
bus vel locis: Iudex qui pręeſt illi loco debeat intereſſe perſona-
liter in honorẽ principis, non tñ debeat genu flectere, & adorare
ſtatuã erectã: put aliqui fatui fortè faciebãt: qa princeps tali am-
2 bitione nõ gaudet: ſed ſufficit ſibi ſola præſentia. † Et no. ſecũdũ
Bart. quod qui debet adeſſe in certo loco ex forma ſtatuti, debet
ſe ꝓbare affuiſſe: nec credit̃ aliter. Vnde ſi dicat ſtatutũ quod qli-
bet poteſtas hora iuridica debeat ſedere ad banchũ ſingulis die-
bus: debet poteſtas eſſe cautus, vt faciat conſtare ex actis quod
ſingulis diebus affuit ad banchum: aliàs in ſyndicatu haberet cõ-
trouerſiam & damnum: quia ſyndicatores aliquãdo, imò vt plu-
rimum quærunt eos contra officiales.

1 *☞ Si imperator uel aliquis dominus maritat filiam ſuam, uel uult aliquid facere pro honore ſuo, non debet imponere talliam ſuis ſubditis, nec eos grauare, ſed facere de ſua burſa fiſcali, & quid ſi dedit uxorem filio?*

LEX III.

1 IN noſtræ ſerenitatis. †Pręmittę ꝙ qñ
fiebat ſtatua ad
honorẽ Imperatoris in aliquo loco, in quo neceſſe erat
facere magnã impenſam, iudices fortè locorũ nõ au-
debant ponere manũ ad pecuniã fiſcalẽ, ſed ponebãt tallias ſin-
gulis perſonis pro honore principis. dicit Imperator hoc nõ de-
bere fieri: quia nõ vult eſſe oneroſus ſubditis, vt ſoluãt ad ea quę
2 pertinẽt ad honorẽ Imperatoris. † Et eſt arg. ꝙ ſi Imperator vel
aliquis dñs maritat filiã, vel vult aliquid facere pro honore ſuo,
non debeat talliare ſuos ſubditos, ſed facere de ſua burſa fiſcali.
Pone enim ꝙ aliquis marchio recipit aliquem magnũ hominẽ,
vt fuit alio die in marchione Ferrariæ qui recœpit Imperatorẽ,
vel pone quòd dedit vxorem filio: debet ne grauare ſubditos ꝓ
expenſis: hic dicitur quòd non ſed malè ſeruatur. concordat l.
ſequens. & ff. de offic. proconſul. l. obſeruare. in principio. & in
authenti. de collat. §. ad hoc iubemus. & ff. de officio præſid. l. il-
licitas. §. ne potentiores, & infra de lucris aduo. l. j. libro xij. & de
paſcuis priuatorum. l. finali. libro xj. & de cur. pu. l. iudicibus. ibi:
virtutum &c.

LEX IIII.

1 ET virtutum. No. prin. huius l. ad ſermones in
cõuent ſcholariũ. † Itẽ not. in fi.
arg. qñ aliqua cõitas cõcedit honorẽ alicui ptãti, ꝓpter
officiũ bene geſtũ, qđ debeat fieri expẽſis ipſius ptãtis
qa ſatis eſt ꝙ cõitas cõcedat ſibi hũc honorẽ, qa poſſit portare ar-
ma cõis, ipſe aũt habeat ſoluere preciũ qđ cõſtat: tñ credo ꝙ nõ
ſeruetur in practica: quia cõitas ſoluit de pecunia cameræ, & ſi
nõ haberet talem pecuniam, non debet collecta imponi: ſed ipſe
poteſtas faciet impenſam. Pone exemplum in iſta ciuitate, ad
quam non pertinet tangere pecuniam cameræ: ſi vellet facere
aliquem honorem extra ſolitum alicui poteſtati.

De his qui ad ſtatuas confugiunt. *Rubrica.*

2 *☞ An fugiens de terra ſua ſub prætextu quod aliquis uolebat eum interficere, ſi hoc faciat ad prouocandum populum & officiales contra eum, debet acriter puniri.*

LEX VNICA.

1 QVi ad ſtatuas. †Præmitte qđ ſicut olim
fugiẽtes ad eccleſiã erant
tuti: vt ibi nõ poſſent capi: nec extrahi: vt ſ. de his
qui ad eccl. cõfu. per totũ. ita & fugiẽtes ad ſtatuã
principis: dicitur tamen in hac l. hoc eſſe verum
quãdo fiat non malitioſè, nec cauſa alicui nocẽdi
ſed cauſa ſe defendendi. ſecus ſi cauſa nocendi: nam erant multi
qui hoc faciebãt ad diffamandũ aliquẽ eorũ inimicũ: & dicebãt
recœpiſſe minas de interficiẽdo, vel aliquid faciẽdo iniuſtè: cer-
2 tè tales debẽt puniri: † & ego ſemel vidi quendã qui fugiebat de
terra ſua: & dicebat ꝙ timore hoc faciebat, quia talis volebat eũ
interficere: & qđ faciebat tractatum in domo ſua de nocte: & tñ
mẽtiebatur: & hoc nõ faciebat ad alium finẽ niſi ad infamandũ
eum: & ad prouocandũ populũ & etiam officiales publicos cõ-
tra eum: certè debet acriter puniri: & illam pœnã pati quã quæ-
rebat alteri inferre: vt in ſimili dixi ſ. ſi contra ius vel vti. publi. l.
& ſi legibus. & infrà de famoſis libellis. l. vnica.

Et ſic eſt finis primi libri.

Sequitur liber Secundus,

De edendo. *Rubrica.*

2 *☞ Editio rationum & inſtrumentorum non eſt præparatoria, ſed inſtructoria cauſæ.*
3 *Editio actorum pertinet ad deliberationem & deciſionem cauſæ.*

Super gl. Rubricæ ibi. [ſequit̃ de iudicijs:] & de iſtis tractat̃
in tertiò lib. ſed in hoc ſecũdo tractat̃ de pręparatorijs iudiciorũ.
1 † & quia inter alia præparatoria editio actiõis eſt principalis. de
2 qua in l. edita. j. eo. Ideo ꝓpter hoc tit. iſte fuit præmiſſus. † In quo
tñ tractat̃ etiã de editione rationũ & inſtrumẽtorũ: quæ non eſt
præparatoria, ſed inſtructoria cauſæ ſecũdũ Bald. qui allegat ad
3 hoc l. poſtquam. §. ſi dies. cũ ibi no. ff. vt leg. no. ca. † Tractat etiã
de editiõe actorũ. in l. ij. j. eo. Et illa pertinet ad deliberationẽ &
deciſionẽ cauſæ. In fi. gl. ibi. [& nõ de editione.] dic melius quã
gl. ſecũdũ Doct. qa intẽdit tractare de actu edẽdi: qui ſignificat̃
per gerũdiũ: vt in tit. de poſtu. & de in ius voc. nõ aũt de ſubſtan-
tia vel effectu editionis: quæ ſignificatur per nomen.

2 *☞ Caſus in quibus reus teneatur edere actori: ſed ad commodum actoris, uel ad eius intentionem fundandam. & nu. 3.*
3 *Fœmina q. non poſſit eſſe argentaria.*
4 *Si actor non poteſt habere inſtrumentum à notario, quia mortuus eſt: & non reperiuntur protocolla eius, utrum poſſit compellere aduerſarium ad edendum illud inſtrumentum?*
Reus ſi uteretur dicto inſtrumento in aliqua particula, tenetur facere copiam actori de toto.
5 *Mercatores hodierni, uel illi qui publicam artem faciunt: & conficiunt, & retinent libros in publico, in quibus ſcribunt omnia quæ habent agere cum alijs, quando teneantur illos edere?*

LEX I.

1 IPſe diſpice. †Reus nõ tenetur edere
actori librũ ꝓpriũ ratio-
num, vel ꝓpriũ inſtrm, niſi ex iuſta cã in iure
expreſſa: cuius indagatio ꝑtinet ad iudicis of-
ficiũ: ideo qa vult agere nõ debet cõfidere de
tali editiõe ſibi faciẽda: ſed debet ꝑparare ſibi
alias ꝓbatiões, ne ſuccũbat, & in expẽſis con-
dẽnet̃, ſi ꝓbare nõ põt. h. d. in effectu iſta l. quæ legit̃ duobus mo-
dis in gl. i. in editiõe rationũ, & in editione inſtrumẽti. Venio ad
caſum

caſum. Aduerte quia oportet aperire aures in iſto titu. Ideo non hebbi mai chi mi legeſſe al principio queſte lege come te lego à ricio te imbocho. Et credo che e vno grando auantagio quello che dico. In tex. ibi. [deberi tibi probes.] ſubaudi & nõ confidas de exhibitione fienda per aduerſariũ tuum, cũ illa non ſit faciẽda niſi ex cauſa à iure expreſſa. & tu in tua petitione non exprimis mihi aliquã cauſam, ꝓpter quã illa poſſet cõpelli: vnde non poſſum tibi preciſè cõſulere. Melius ergo facies inſpicere & videre an habeas aliũ modũ probandi per teſtes, vel inſtrumenta. In glo. ibi. [vel alia.] dic hæc vera: non præcedens quia in tex. ponitur pro cõſtanti ꝙ volebat agere ex cauſa depoſiti, nõ alia. In glo. quæ incipit. [vt faciat.] in principio ibi. §. ꝓhibet. dic imo
2 cũ §. pertinere. † Et dũ gl. dicit [non aliter.] dic: imò ſunt tres alij caſus l. ſi reus auerſarius vteretur tali libro, producendo ipſum in iudicio cõtra actorẽ in aliqua particula. nam teneretur etiam oſtendere illum in alio loco ad commodũ actoris. vt l. j. §. edenda. ff. eo. Itẽ eſt alius caſus ſi actor eſſet priuilegiatus: vt eſt fiſcus nã ſibi debet fieri editio ad intentionẽ fundandã tam rationum quã etiã inſtrumentorũ: etiã ſi nõ fuiſſent ſcriptæ mãdato ſuo vt
3 l. ne quiſquam. ff. eo. tit. † Item eſt tertius caſus odio rei, vt ſi eſſet
a vſurarius,[a] qui tenetur ſuos codices edere etiã ad fundandã intentionẽ actoris: vt in cle. j. de vſur. Et vide quod plenè not. per Inno. in c. j. de fide inſtru. & Spec. eo. tit. §. reſtat. Et ſic ſunt quatuor caſus, in quibus reus tenetur edere actori ad intentionẽ fundandam librũ propriũ rationũ. Si aũt nõ ſcripſiſſet de mandato actoris, ſed ſuo proprio arbitrio in libro ſuo ſecreto: & non eſſet vſurarius, nec illũ librũ produceret pro ſe, nec actor eſſet priuilegiatus, nõ tenereẽ talẽ librũ producere cõtra ſe ad intẽtionẽ actoris fundandã, ſed ad fundatã coadiuuandã remedio replicationis bene teneretur edere, ſicut & etiã inſtrumẽtũ propriũ edere teneẽ: vt in ſe. lec. & j. eo. l. fi. In gl. ibi. [cũ fœmina non poſsit eſſe
b argentaria.][b] & dic ꝙ iſta editio rationũ petebaẽ ab argentarijs. nã in illis loquebaẽ edictũ prætoris factũ ſuper iſta materia. vt ff. eo. l. prætor. in prin. Sol. vt in gl. nam etiã ab hæredibus argentarijs poterat peti. vt in l. quædã. §. j. & l. ſi quis ex argentarijs. §. j. ff. eo. Sed alij timore huius cõtrarij, dicunt ꝙ iſta lex non loquiẽ in editione rationũ, ſed inſtrumentorũ. Et exponũt. [rationes.] i. inſtrumenta vel inſtrumentũ. Et tenendo iſtã lect. intelligit ꝙ notarius fuit rogatus de iſto depoſito facto penes iſtam mulierem. & ꝙ ipſa mulier recolligit inſtrumentũ à notario de ſua pe
4 cunia, & ſic eſt ſuum reſpectu dñij. † Quæriẽ ergo ſi actor non põt habere à notario, qa mortuus eſt, & nõ reperiunẽ protocolla eius, vtrũ poſsit cõpellere iſtũ aduerſariũ ad edendũ illud inſtrumentũ? Et ex primo capite ꝙ factũ fuerit, eo mandãte, clarũ eſt ꝙ nõ quantũ ad iſtũ aduerſariũ. qa nõ recollegit de mãdato illius actoris. ſed ſuo arbitrio tñ adhuc diciẽ hic ꝙ ex cauſa põt cõpelli. Glo. dicit ꝙ cauſa iuſta eſt iſto caſu, qñ actor nõ poterit ad intẽtionẽ ſuam fundandã: quia iam eſſet fundata ꝑ alios teſtes vel inſtrumenta. Sed ad ipſam coadiuuãdã per replicationẽ. vt d. l. ſi. ponamus em̃ ꝙ iſte reus excipiebat de pacto de nõ petẽdo cõtra intentionẽ fundatã, actor replicabat de poſteriori pacto de petẽdo: de quo dicebat apparere per dictũ lib. tunc cõpellitur ipſum edere non quò ad intentionẽ fundandã l. qui accuſare. Certè ſi reus vteretur dicto inſtrumento pro ſe in aliqua particula, teneretur facere copiam actori de toto: vt in d. §. edenda. vt poſsit tunc actor aduerſus ipſam ſe iuuare. Itẽ ſi eſſet actor priuilegiatus, adhuc eſſet iuſta cauſa. et eo modo ſi reus eſſet vſurarius. & ita ſupple ad gl. Sed ſi petereẽ editio à notario qui fuit rogatus de inſtrumẽto, ille teneretur edere. i. publicare ad inſtan
5 tiam rogantis, & non alterius. † Sed quid in ipſis mercatoribus qui tenent libros, in quibus ſcribunt omnia quæ habent agere cũ alijs: an teneanẽ illos edere? dicit Ia. bu. et Bar. ꝙ ſic quia ſecũdũ conſuetudinẽ cõem illi qui vadũt ad eos, & habent cum illis agere, videẽtur cõſentire, & mandare vt ſcribant in libris eorũ: & ſic dicũtur ſcripti mandato illorũ ꝗ cũ eis habent agere: vt in d. §. pertinere. Sed Bal. ſentit hic cõtrariũ per argumentum ex ſpeciali, quod ſumiẽ ex illa cle. prima de vſur. nam ſi eſt ſpeciale in eis qui tenent libros, ergo in alijs hoc nõ eſt, et argumentũ iſtud eſt difficile. Et fortè Bal. de iure verius dicit. Et ſic niſi ꝗs probet ſe mandaſſe ꝙ ſcribaẽ, non põt quis cõpelli ad edẽdũ librũ ſuũ, etiã ſi publicã artẽ faciat, & librũ teneat. Sed ſi poteſt probare, tunc edere teneretur: etiã ſi non gerat publicam artẽ. ſed in ſecreto teneat librũ ſuũ. Sed cõtra dictũ Bal. quẽ a originaliter fuit dictũ gl. in d. Cle. j. de vſu. facit determinatio Gul. de cu. in l. edita. qui tenet quod mercatores hodierni qui conficiunt & retinẽt libros in publico, præſumãtur omnia ſcribere de mãdato illorũ qui cũ eis cõtrahũt, & ſic teneãtur indiſtinctè edere. & alleg. l. fi. j. de pac. cõuẽ. & Bal. videtur hãc determinationẽ ſequi: & ſic ſibiipſi cõtrariari. Sol. reducẽdo ad cõcordiã, dic ꝙ ſi ille qui petit edi librũ à mercatore, aſſerat ſe expreſsè mãdaſſe ꝙ ſcriberet, nõ tñ põt aliter ꝓbare, præſumaẽ pro eo ꝙ dicat verum, ꝓpter hoc ſolũ ipſe gerit publicã artẽ, & fa-
b cit publicũ librũ, & ita loquiẽ Guli. de Cu. Ant. hic nõ aſſerit ꝙ expreſsè mandauerit. ſed fundat ſe in tacito & præſumpto mãdato reſultãte ex publica arte: & tũc ꝓcedat dictum Bal. & etiã dictũ gl. ꝙ hoc nõ ſufficiat ad cõpellendũ ipſum edere librũ. Similis diſtinctio fit in alia materia. de qua in l. ſi certis annis. j. de pact. & l. cũ de in rem verſo. ff. de vſu. Conclude ergo ꝙ ſi peto à te vt edas codicẽ rationum tuarũ ad fundandã intentionẽ meã, in quinꝗ caſibus obtineo. ſ. ſi probo me tibi expreſsè mandaſſe: ſiue eſſes mercator, ſiue non. Idẽ ſi hoc nõ probo. tamẽ allego hoc, & tu eras publicus mercator ſecũdũ Guli. de Cug. Idem in alijs tribus de quibus ſ. Extra iſtos ſecus. Et ita ſeruaẽ Florẽtiæ: quia mercatores nõ tenentur ſuos libros oſtendere, niſi ei qui habet ſcripturam de manu ipſorum cum expreſsione folij, in quo dicatur eſſe ſcriptam ſuam rationem. Cætera vide hic per Bar. notanter.

[a] ¶ Vſurarius. Adde ꝙ de hoc ſaltẽ ſummariẽ cõſtare debet. ita Cardi. in Cle. j. §. j. de vſu. & in conſilio ſuo cxix. incipiẽ. Duo ſunt examinãda. col. ij. & vtrobiꝗ ꝙ non ſolum librum ſed etiam quamlibet aliã ſcripturam edere teneẽ. & adde Ioã. de Ana. in c. quia nobis. de vſu. Et Lau. de rodulphis in repe. c. cõſuluit. eo. titu. Franc. Curt.

[b] ¶ Non poſsit eſſe argẽtaria. Adde Barb. conſi. j. inci. magnus. in iij. volu. in xviij. col. ver. & adduco ſimile ꝙ voluit glo.

2 ☞ Notarius actorum non debet dare copiam eorum, niſi de mandato iudicis, ſic etiam non poſſet aliquam productionem recipere quæ fieret à partibus, niſi in præſentia uel de commiſsione iudicis.

3 Acta dicuntur illæ ſcripturæ quæ fiunt de his actibus factis coram iudice: ſiue per modum contentioſæ iuriſdi. ſiue uoluntariæ, & quare dicantur publica?

Dominium talium ſcripturarum non eſt alicuius priuati, nec etiam ipſius notarij ſcribentis ſed eſt illius reipu. cuius authoritate ſunt confecta.

4 Notarij quando dimittunt offi. non portant ſecum librum actorum, ſed dimittunt in camera communis ſub cuſtodia officialis ad hoc deputati, qui uocantur commentarienſis: & unicuique petenti copiam pro ſuo intereſſe, tenetur eam facere.

Iudex maleficiorum, debet facere tradi inquiſito uel accuſato copiam inquiſitionis uel accuſationis, & omnium actorum cõtra eum, & etiam copiam indiciorum propter quæ iudex uult ad torturam deuenire.

5 Iudex ſemper debet attendere ad ueritatem reperiendam, & illam ſequi omiſsis cauillationibus.

Iudici pertinet dirimere lites.

6 Actorum copia, an ſit fienda alicui ex litigatoribus?

Quid de editione fienda iudici?

7 Iudex appellationis poteſt mandare iudici primæ cauſæ, uel etiam notario, ut ſibi mittat originalia acta, & ſimiliter mandare parti quæ haberet ſententiam in publica forma, contra quam fuit appellatum, ꝗ ipſam exhibeat: & ſi non uelit exhibere in termino aſsignato, an poterit pronunciare ꝗ illi ſententiæ non detur fides.

Succeſſor iudicis coram quo facta ſunt acta, non poteſt ferre ſententiam niſi acta uideat.

Verbalis productio quando ſufficiat.

8 Iudex ordinarius qui delegauit audientiam cauſæ reſeruata ſibi ſententia: tenetur ipſe adeſſe in principio, medio, & fine. & ꝗ debeant ei exhiberi acta geſta coram illo commiſſario.

9 In ſingulis actibus, cum producitur aliqua ſcriptura, uel aliquod inſtrumentum, de more eſt ꝗ petitur & datur terminus ad recipiendum copiam, & opponendum.

Quid in atteſtationibus receptis?

10 Actorum copia eſt danda unicuique petenti, & iuranti ſua intereſſe, etiam ſi non fuit in iudicio.

11 Quid ſi petatur à priuata perſona?

12 Quid in alijs inſtrumentis facientibus ad cauſam, & ſic alterius partis: quia recollegit de ſua pecunia: an ſint edenda priuato?

13 Atteſtationes receptæ pro me contra unum in uno iudicio, an proſint mihi contra aliũ in alio iudicio?

14 Atteſtationes receptæ contra te in una inſtantia: & pro me ſi fortè perempta ſit inſtantia, & ego reincipio nouam inſtantiam, an illæ atteſtationes fidem faciant in noua inſtantia, abſque eo ꝗ teſtes iterum examinentur?

LEX II.

1 IS apud quem. † Acta publica ſunt edenda cuilibet pretendenti intereſſe, h. d. ſecundũ cõem lect. Et ad infinitos caſus allegatur, tanquam ſingularis. Venio ad caſum. Habui litigium

a ¶Dicunť autẽ acta. Adde Inn.in c.j.de ꝓba. hic adde q̃ not.in l.ſupplicare.ĩ. vt lit. pen.Fran.Cur.

b ¶Copiã indiciorũ. Intellige hoc verum de īdicijs ꝓbatis poſt inqſitionẽ & negatio nẽ:citata parte ſecus de īdicijs habitis añ inqſitionẽ formatam ꝓ īformatiõe curiæ ita Ang.in l.ſi vacan tia.C.de bo. va.li.x. & in l.q̃nis.ff.de q̃ſti. & fuit de mente Bar.in l.fi.e.ti. & facit rõ.q̄a talia īdicia ſumpta ꝓ īformatio ne curiæ, ꝑiudicant parti non citatæ niſi repetanť:vt per Bar. in d.l.fi.& Ioã.An.in addi.Spe.inti.de ſen. in fin.& p An.in d.l. ſi vacãtia.& p cõſe-quẽs cũ non intersit, non põt peti editio. ita Soc.hic.

c ¶Copia actorũ.Adde Bald.in l.fin.ff.de bo.auť.iud.poſ. & p Lanfrã.in repe.c.q̃m contra.de proba.

tecum coram dño poteſtate, vel eius vica-
rio:modo tunc in calculo ferendæ ſentẽtiæ
volo habere cõſilium cum aduocato meo,
vado ad notariũ, à quo peto copiã omniũ
actorũ:& notarius denegat:vnde non poſ-
ſum habere conſiliũ ab aduocato, ſi nõ vi-
det acta.Vnde dicit Imperator vade ad iu-
dicẽ cauſæ corã quo acta ſunt facta inter te
& aduerſarium,& ipſe iubebit illa tibi darí.
2 †In text.ibi: [is apud quem.i.] iudex . &
ſic facit;ꝙ notarius actorũ nõ debet dare co
piam eorũ,niſi de mãdato iudicis: & iudex
põt ipſum cõpellere ad dãdũ.Sic etiam nõ
poſſet aliquã ꝓductionẽ recipere,quę fieret
à partibus niſi in præſentia iudicis, vel de
ipſius cõmiſſione:ſeu mandato:vt not.in l.
hac cõſultiſsima.§.fi.j.de teſt.& l.iubemus.
de epiſ.aud.& de adopt.l.adoptio.nõ tabu-
3 lis.†In tex.ibi: [acta.] Dicunť aũt acta,[a]
a illæ ſcripturæ quæ fiunt in his actibus quæ
fiunt corã iudice:ſiue per modũ cõtentioſę
iuriſditionis,ſeu volũtariæ,vt per Inn.in c.
j.de ꝓba.& no.in l.ij.§.vt lit.pẽ.& in l.acta.
ff.de re iudi.in gloſſ.j.Circa quas ſcripturas
multæ occurrunt dubitationes: de quibus
per Io.An.in addi. Spe.in tit.de articulorũ
ꝓductione.in libello ij.vbi recitat vnã notã
Nico.de Ma.valde ſingularẽ, declarantem
quãplurima dubia:& ibi omnino vide.In tex.ibi: [publica:] dic
& dicũtur triplici reſpectu:quia confecta manu publici notarij:
vt in c.q̃m cõtra falſam.de ꝓba.aut quia facta corã iudice, q̃ eſt
perſona publica.Et q̄a dñiũ taliũ ſcripturarũ nõ eſt alicuius pri-
uati,etiã ipſius notarij ſcribẽtis:ſed eſt illius reipublicæ cuius au
4 thoritate ſunt cõfecta.†Iõ notarij q̃ñ dimittũt offm̃,nõ portãt ſe
cum librũ actorũ:ſed dimittunt in camera cõis ſub cuſtodia offi
cialis ad hoc deputati:qui vocať Commẽtarienſis:vt l.in fraudẽ.
§.quoties.ff.de iure fiſci. Et vnicuiq; petẽti copiã pro ſuo inter-
eſſe,etiã illi cũ quo nõ fuit iudiciũ agitatũ teneť facere copiã;vt
habetur in d.no. Nic.de Ma.& per Inn.in c.j.de proba.vbi quã-
5 plurima vide de iſta materia.†In text.ibi. [criminalia:] per hũc
tex.dicit Bal.ꝙ iudex maleficiorum debet facere tradi inquiſito
vel accuſato copiã inquiſitionis:vel accuſationis:& omniũ acto
b rum cõtra eũ,& etiã copiã indiciorum,[b] per quæ iudex vult ad
torturã deuenire:vt poſsit illa purgare.In tex.ibi: [exhiberi.] di
cas dando copiã,nõ aũt originalẽ ſcripturã:quia illa debet rema
nere penes notariũ quouſq; eſt in offõ : & poſtea penes camerã
cõis vt dixi.In tex.ibi: [ad inueſtigãdã veritatis fidẽ.] No.ꝙ iu-
dex ſemper debet attẽdere ad veritatẽ repẽdã,omiſsis cauillatio
nibus,& illã ſequi:licet ad aduocatũ cauſæ pertineat ſequi veri-
ſimilia;vt inquit Tullius de officijs.Multi t̃n malè ſeruãt: q̄a vi-
dentes veritatẽ pro vna parte,ꝓpter cauillationes & ſubtilitates
alterius partis,cum t̃n poſsint illã defendere,nõ defendũt:ſed cõ
culcant.Sed veh animabus eorũ:facit l.ſi eum.in fi.prin.ff.ſi quis
cau.& in l.fi.de proba.in fi.Sic etiã ꝑtinet iudici lites dirimere.l.
6 quidã exiſtimauerũt.ff.ſi cer.pet. †Pro declaratione primæ gloſ.
op.ꝙ non ſit fienda copia actorũ alicui ex litigatoribus, quia cũ
fiant dietim altera parte præſente vel etiã citata,ſeu eis procura.
notitiã habet ille de cũctis geſtis,vel per eum ſtat quominus ha-
beat:ergo vlterius non eſt fienda notitia ſeu editio.argu.in l.j.in
fi.de act.emp.ff.Propter hoc gloſſ.legit hanc l.quinq; modis:ſed
reducuntur ad duos principales:primus eſt:ꝙ non loquãtur de
editione fienda parti:ne obſtet contrarium:ſed de fienda iudici.
Et ſi dicatur multominus debet fieri iudici,cum ſibi ſint omnia
nota.quia coram eo geſta ſunt.argu.eius quod no.per Inno.in c.
cùm clamor.extra de teſti.Glo.dicit ꝙ debet poni in alio iudice
coram quo non fuerunt acta.qui tamen habet ſententiam ferre,
& non poteſt ferre niſi videat acta.Et hoc poteſt contingere tri-
7 bus modis.†primo in iudice appellationis,vt in prima lect.gloſ.
qui poteſt mandare iudici primę cauſę,vel etiam notario,vt ſibi
mittat originalia acta:& ſimiliter poſſet mandare parti quę habe
ret ſententiam in publica forma,contra quam fuit appellatum,
quòd ipſam exhibeat:& dicit Bart.quòd ſi non vult exhibere in
termino aſsignato,poterit iudex appellationis pronũtiare quòd
illi ſententiæ non detur fides.ac ſi lata non fuiſſet:per nota.per
Innocen.in c.g.perpetuus.extra de fide inſtru.Sed do.Raph.di-
cit,& bene: quòd Innocen. non dicit hoc quando profiteretur
ſe habere,& nollet eam exhibere:ſed bene dicit hoc quando ne-
garet ſententiam eſſe latam pro ſe: & ſic diceret appellationem
fruſtratoriam , & appellans non poteſt ſententiam producere:
quia eam non habet penes ſe.nam in iſtum tanquam in confeſ-
ſum bene poteſt facere talem pronunciationem:quòd ſi vllo tẽ-
pore reperiatur non habeat vires : ſed ſi id dixiſſet per errorem,
& probaretur,non noceret ſibi argumentũ in l.ij.in fi.ff.de iure
fiſci.ſed ſi illam ſententiam exhiberet,dicit Bald.quòd poteſt pe
tere compelli appellantem ad refundendum impenſas factas in
recolligendo ſententiam à notario.pro quo j.de iure do. impe.l.
fi.ante fi. Poteſt etiam poni in ſucceſſore illius iudicis corã quo
facta ſunt,qui non poteſt ferre ſententiam niſi videat acta pro-
pter quod dicit Bar.ꝙ quando iudex mutatur:conſiliũ eſt ꝓdu-
cere acta coram ſucceſſore,quod intellige de productione facta
ſine qua non põt ſententiã ferre non viſis actis:quia eſſet nulla:
vt in l.properandum.§.& ſi quidem.j.de iudi. ibi dum dicit acta
apud ſe confecta conſpicere &c.non autem dicit de productio-
ne verbali,quæ ſolet fieri de alijs ſcripturis productis per partẽ:
quia non poſſunt:niſi pars dicat producet talia,& talia inſtrumẽ
ta:vt habetur in auť.ſed nouo iure.j.ſi cer.pet.& in l.producit.ff.
de teſti.nam de actis nõ eſt neceſſarium facere talem productio-
nem]; nec coram iudice coram quo facta ſunt , nec coram eius
ſucceſſore:cum eadem ſit iuriſditio,& nihilominus proſint acta:
licet non prodeſſent inſtrumenta:& hoc voluit Innoc.in c.cum
in iure.circa fi.de offi.deleg.Et hoc tenuit hic Bald.& etiam do.
Rapha.loquentes melius quàm Bar.qui videtur requirere pro-
ductionem verbalem:& quòd aliàs acta nõ proſint.Et hoc vult
8 in effectu prima lect.†Tertio modo poteſt contingere in iudice
ordinario,qui delegauit audientiam cauſæ reſeruata ſibi ſenten
tia quo caſu tenetur ipſe adeſſe in principio,medio,& in fine : vt
in auť.ad hæc.j.de iudi.Si ergo ſeruatis ſeruandis vult dare ſen-
tentiam:faciat ſibi exhibere acta geſta coram illo commiſſario,
quibus non viſis non poſſet eam dare:& hoc vult gloſſ. in verſi.
[quarto.] ibi:in adminiſtratore &c.Et his tribus caſibus exhibi
tio actorum fit iudici,& non parti:ſed poteſt intelligi ꝙ etiã fiat
parti.Et ne obſtet contrarium primo loco formatum,dicit gloſ.
in ij.lectu.ꝙ debet intelligi quando pars quæ fecit acta exhibe-
ri,non fuit pręſens,vel procurator eius:ſed fuerunt facta in eius
contumaciam eo abſente. Si ergo fuiſſet præſens,non eſſet ſibi
danda copia actorum ſecundùm hoc:ideo dicit Bar.quòd parti
quæ præſens ligauit non eſt dandus terminus ad recipiendum
copiam actorum:ſed imputet ſibi quare dietim in ſingulis acti-
bus non fecit ſibi dare copiam.Breuiter intelligo dictum ſuum
quando eſſet præſumptio cõtra eum ꝙ faceret cauſa differendi:
vt ſi iudex eſſet in calculo ferendæ ſententiæ:& pars peteret ſibi
dari terminum ad recipiendum copiam omniũ actorum.Et pro
hoc differretur prolatio ſententiæ,nõ eſſet ſibi dandus terminus
quia præſumitur ipſum petere in fraudem. Sed ſi ceſſaret præ-
ſumptio poſito ꝙ fuiſſet negligens in ſingulis actibus petere co
piam,cũ nulli noceat hæc aſsignatio,non ſubeſt ratio quare de-
9 beat denegari:quod etiam tenet do.Raph. †Sed in ſingulis acti-
bus cum producitur aliqua ſcriptura,vel aliquod inſtrumẽtum,
eſt de more ꝙ petitur & datur terminus ad recipiendum copiã,
& opponendum.Et ita declara dictum Barto.poteſt etiam poni
vt loquatur in atteſtationibus receptis,quæ debẽt teneri ſecretè
per notarium antequam iudex eas publicet.Sed poſtquã pronũ
tiauit eas eſſe publicatas,notarius tenetur dare parti copiam : vt
poſsit opponere quicquid vult , & ita ſeruatur in practica. Et
10 hoc voluit glo.in vltima lectu.in ver. [quinto &c.] † In gl.ma-
gna. ibi: [hic autem de actis dicit ,] dic hæc vera quòd copia
c actorum [c] ſit danda vnicuique petenti,& iuranti ſua intereſſe:
etiam ſi non fuit in iudicio tam ciuilium quàm criminalium : vt
ſupra dixi : & non ſolùm priuato:ſed etiam fiſco : & multò ma-
gis:ſi tamen petatur à publica perſona,vt à iudice cauſæ, vel à
notario qui ſcripſit,& penes ſe habet:vel ſi ſunt in camera com-
11 munis,à notario cameræ. † Sed ſi peteretur à priuata perſona:
tunc aut penes illam erat originalis liber actorum caſualiter: &
idem ; quia non eſt ſuus , ſed reipublicæ , aut penes eum erat
copia

copia recollecta per eum à notario de ſua pecunia. & tunc q̃a illa eſt ſua,non tenetur exhibere nec copiã dare, ita ſentit Inn. in c.j.de proba.niſi fortè ex cauſa,ſi originalis liber eſſet perditus. Et tunc tenet̃ refundere partẽ impenſarũ ille qui petit ſibi dari, ſicut in ſimili qñ quis petit cõmunicari ſibi tenutã quã alius ac-
12 cepit vt j.de iur.do.impe.l.ij.Et etiã hic tangit Bal.†ſed ſi loquimur de alijs inſtrumẽtis faciẽtibus ad cauſam. Et ſic alterius partis,quæ collegit de ſua pecunia.tunc an illa ſint edenda priuato. dic vt dixi in l.præcedenti.ſed an ſint edenda fiſco,clarum eſt q̃ ſi erat cauſa ciuilis etiã ad fundandã intentionẽ.vt l. ne quiſquã.ff.eo.et niſi edãtur,præſumunt̃ ſubtracta.vt in l.ij.§.Diuus.de iu.fiſci.alleg.in gl.pro contrario. Sed ſi erat cauſa criminalis. in glo.ſunt duæ opi.vna q̃ ſibi non edantur,ſi non prætendit intereſſe pecuniariũ.Alia eſt q̃ imò edantur,tñ non præſumuntur ſubtracta ſi nõ vult edere Bar.Diſtinguit.aut eſt talis cauſa criminalis in qua ſeruus torquetur contra dñm. Et vera ſit prima opi.vt in caſu l.primæ.ff.de quæſtionibus.quia tunc ſicut de domo rei poteſt ſumi probatio per ſeruos eius:ita & per inſtrumentum eius.Sed ſi ſit talis in qua ſerui nõ torquẽtur cõtra dñm. & tũc ſecus.ar.j.de teſti.in l.nimis.q̃a nimis eſt durũ in cauſa criminali recipere probationes de domo rei,ſi non vult confiteri cri-
13 men.†Circa mediũ gl.ibi. [Item an ex his.] dic in iſta particula Bar.effundit plura verba quã expediat.nã glo. quæſiuit de duobus primò an atteſtationes receptæ per me contra vnũ in vno iudicio, proſint mihi contra aliũ in alio iudicio. Pone exẽplum ſi tenebaris mihi in centũ,& Titius promiſit mihi omne illud in quo mihi tenebaris,nõ ſpecificãdo quãtitatem:egi contra te, & feci teſtes examinari,qui probarunt debitũ: & ſentẽtia fuit lata, vel perẽpta fuit inſtantia:ago contra Titiũ nunc ex ſua promiſſione:& ad probandũ q̃ tenebaris in c. produco illas atteſtationes publicatas: non tñ facio de nouo examinari teſtes q̃a fortè
a mortui ſunt.Tu dicis illas tibi nõ nocere,quærit̃ q̃d iuris?Glo.[a] tenet pro iſta parte q̃ nõ faciãt plenã probationẽ:ſed aliqualem præſumptionẽ.Intellige hoc verũ ſi ille non fuit citatus in cauſa agitata cõtra te.Itẽ intellige eo caſu quo ſñia lata cõtra te nõ facit illi p̃iudiciũ:ſed ſi fuit citatus.quo caſu ſñia facit illi p̃iudiciũ. iuxta no.per Cy.j.de aduo.diuer.iu.l.j.ante fi. vel ẽt nõ fuit citatus.tñ erat caſus in quo ſñia lata contra te faceret illi præiudiciũ: vt in caſu l.ſæpe.ff.de re iud.vel qñ ſñia facit ius.vt in caſu l.Papi.§.fi.ff.de inoſ.teſta.tunc etiã atteſtatione p̃iudiciũ facerẽt.per ea quæ no.p Bar.in d.l.ſæpe.qui hoc tenet expreſsè q̃ cui nocet ſñia nocẽt etiã acta.p quo bñ facit l.añpe.ff. de manumiſ. vbi ſit iſta cõparatio:ſi autẽ nõ noceret ſñia:ſecus. per tit.res inter alios
14 acta.†Secũda q̃õ gl.eſt an atteſtationes receptæ cõtra te in vna inſtãtia,& p me ſi fortè perẽpta ſit inſtãtia.& ego reincipio nouã inſtãtiã,an illæ atteſtationes fidẽ faciãt in noua inſtãtia.abſq; eo q̃d teſtes iterũ examinent̃. In hoc arg. plenius quã gl. dic q̃d ſi atteſtatiões fuerũt publicatæ in pria inſtãtia p iudicẽ,& etiã p notariũ cũ ſigno ſuo.q̃a non tenet̃ dare copiã : niſi iudex primò publicauerit:vt dixi in prima gl.tunc fidẽ faciãt in noua inſtantia:nec eſt neceſſe teſtes iterum examinari:etiã ſi viuant , licet ſi fuiſſent recepti corã arbitro & viuerẽt,eſſet in electione tua petere q̃ iterum examinent̃:vt in l.fi.j.de teſti.quę nõ habet locum in receptis corã iudice.vt ibi no.& in l.properandũ.circa fi.j. de iud.Sed ſi nõ eſſent publicatæ,fidẽ nõ facerẽt,quia eſſet ſcriptura priuata.& hęc habent̃ in l.geſta.j.de re iud.& in l.ij.ff.de his q̃ in fraud.cred.Sed ſi inſtãtia prima in qua fuerũt recepti,nõ fuit perempta:quia fuit lata ſñia & fuit appellatũ:tunc licet in cauſa appellationis ſit noua inſtantia:tñ fidem facerent etiam non publicatæ.Ita eleganter dicit Bal.in l.prolatam.ante fi.j. de ſenten. Et idem ſi feciſſet trãſitum ad ſucceſſorem.Nec ob.ei quod primò dixi in l.cũ lite mortua.ff.iudi.ſol.quia licet ſit perempta inſtantia.& omnis effectus nondũ ſecutus,ſed qui ſperatur ſequi, valet poſſe peruenire ad ſñiam:quia nõ poteſt virtute peremptę inſtantiæ:nõ tñ ſunt perempta acta probatoria: vt atteſtationes, confeſſiones,etiã tenores inſtrumentorum in actis redacti quæ fidem faciunt etiam perempto originali:vt l. chirographis.§.fin. ff.de admi.tut.his iunctis quæ no.in d.l.cum lite. & j. de iudic.l. properandum.§.& ſi quidem.

1 ¶In libello non debet exprimi nomen actionis,& ſi exprimatur ineptè, non uitiatur libellus,ſed ſufficit exprimere cauſam,quæ ſi inepta ſit,uitiatur libellus. & quid ſi libellus deficiat in alijs ſolemnitatibus?

3 Petitio olim fiebat in uoce,uel in ſcriptis per ſe,uel per aliũ, hodie uerò debet dari in ſcriptis.
Libellus debet taliter edi,ut reus poſſit deliberare, an uelit cedere uel contendere.
4 Emendatio unde dicatur, & quid ſit,& in quo differt à mutatione?
5 Actor an & quando poſſit emendare libellum? & nu.7.& 8.
6 In particularibus iudicijs non poteſt addi ad rem peti tam quantum ad principalem,ſed quantum ad actiones orientes poſt litem conteſtatam poteſt addi.& quid in uniuerſalibus?
7 Libellum ineptum ut hic,an poſſit iudex ex officio repellere:etiam poſt litem conteſtatam,& reo non opponente? & nu.8.
8 Libellus in criminali ſi non habet menſem uel annum,eſt nullus, & poteſt à iudice repelli,etiam reo non poſtulante.
9 Libellus quando eſt obſcurus,debet reus eſſe cautus:quòd non petat ipſum declarari:ſed opponat exceptionem quòd libellus non procedit,quia obſcurus & malè formatus, quia ſi poſtea fiat conteſtatio non facta declaratione,non ualebit proceſſus nec ſententia.
10 Mutatio libelli quid ſit? & an quando poſſit fieri.
11 Quid in cumulatione,in quo differat à mutatione,& an & quando poſſit fieri in libel.
12 In eadem accuſatione poteſt quis accuſari de criminibus orientibus ex diuerſis factis. An dicantur diuerſæ actiones uel libelli,ut ſic ſoluantur tot gabellæ propter cumula.
13 In eodem libello poteſt peti ſors,& uſuræ conditionaliter, & quid in diuerſis libellis eodem tempore datis?
14 Dictio prout,quid importet?
15 Si fiat mentio in libello de aliquo inſtrumento,debet ante litem conteſtatam exhiberi.

a ¶Gl.tenet hic.Circa iſtã materiã vide,q̃ pulchrè ponit Fel.in c.cauſam.el j.de pb. col.j.Cur.

LEX III.

Edita actio. Iſta eſt famoſa lex,& habet materiã longã,& hic veniũt tractanda oĩa quæ habent̃ in l.j.ff.e.& Cy.hic oĩa tractauit:ideo
1 aduertẽdũ hic bñ eſt.†Editio actiõis demõſtrat qualitatẽ futuræ litis:ideo eſt fiẽda ante oĩa,q̃a per hoc inſtruit̃ reus: an velit cedere vel contendere:& ſi fuit malè facta vel formata, põt emẽdari vel mutari,ſine præiudicio tñ ipſius rei:tã in deliberãdo quã etiã in recuperãdo expenſas quas fecit:& non feciſſet ſi editio fuiſſet aptè facta,q̃ iudicis arbitrio relinquit̃:qui debet in hoc ſeq mẽtẽ edicti p̃toris facti ſup hac materia.h.d.in effectu iſta l.famoſa & vtilis in ſui materia cũ ſuppletiõibus neceſſarijs: quã Bar.repetijt,& dũtaxat examinauit tres articulos qui tangũtur hic in tex.in gl.ſ.de emẽdatione libelli. Itẽ & de mutatione, an & qñ poſsit fieri etiã reo inuito.Item tertiò de cumulatiõe de qua in tex.nihil habet̃.Sed gl.incidẽter tãgit,& plura de ipſa loquit̃:ſed nõ perfectè,plura alia poſſent hic tangi,quæ tangit Cy. hic:& gl.in l.j.ff.eo.in princi.ſ.qualiter debeat cõcipi libellus,& quæ ſint neceſſaria ad hoc vt procedat,quæ facerẽt aliã repetitionem per ſe ſatis longã.Bal.aũt mirabiliter volat p aera : dicens q̃ vult loq magis vtiliter quã diſertè,& ſine põpis.Sed ſalua reuerẽtia doct.mei oĩa q̃ dicit tẽdunt ad põpã,& tñ ſubtilizat q̃ ſeipm frãgit:vnde adhæreas Barto.qui ſubtiliter, & breuiter & diſertè procedit:& ſine tædio legẽtiũ:& licet videat̃ loqui clarè:ſubtiliter tñ cõſiderãdo difficultates & in diſtinguẽdo mẽbra ſua etiã in aliquibus loquit̃ imperfectè.Venio ad caſum.Aduerte bene.
2 †In tex.ibi: [edita actio.] gl.in ver.[actio.] exponit.i.actiõis editio.Tu potes dicere.i.tenor petitiõis ſeu libelli:nõ eñ intelligas q̃ nomẽ actionis ſit exprimendũ in libello:vt ſi dicã mutuaui tibi c.quare peto ad hoc te cõdẽnari:& ad hoc p̃pono certi cõdictionẽ ex mutuo:hoc eñ vltimũ nõ eſt neceſſariũ: licet quidã cõtradixerint per iſtũ tex.Sed cõiter tenet̃ cõtrariũ tam de iure ciuili:vt hic no.Cy.in v.q.quàm de iure canonico:vt in c.dilecti de iudic.ſufficit eñ exprimere cauſam: quoniam ex illa apparet quæ actio ſit intentanda.argu.in l.gallus.§.j.& ibi no.per Barto. ff.de libe.& poſthu.plus dicit Inno.in c.examinata.de iud.quòd ſi exprimatur nomen actionis:quod tamen non conueniat cauſæ,vt ſi dixiſſem in mutuo,& ad hoc propono actionem ex locato:nõ redditur libellus ineptus:ſed illa verba tanquam ſuperflua vitiantur:ſed non vitiant.argum.in l.quæ extrinſecus.ff.de verbo.obligatio.ſed ſi proponeretur cauſa inepta ; vt quia cum deberet proponere cauſam commodati,propoſuiſſet cauſam locati.tunc libellus eſſet ineptus:& ſuper eo non poſſet ſequi valida ſententia:ideo abſolueretur reus ab obſeruatione iudicij, reſeruata facultate dandi nouum libellum.Et actum:vt in d.capi. examinata.& l.j.poſt prin.ff.ſi mẽ.fal.mo.di. Et idem ſi deficiat libellus in alijs ſubſtantialibus:vt in l.libellorum.§.quòd ſi libel-
3 li.ff.de accuſat. † fiebat autem olim petitio vel in ſcriptis, vel in

a ¶Ideo dicit Spe. Ad-
de Ant.de Bu.in c.fi.
de libel.obla. & eun
dem Paul.de Ca. &
ibi Alex.& de Imo.in
l.j.ff.eo.tit.in princi.
Franc.Curt.

voce per ſe,& per alium:vt in l.prima.§.pri
mo.ff.eodem.hodie verò debet dari in ſcri-
ptis.vt in authenti.offeratur.j.de lit. conte-
ſta. In text.ibi:[demonſtrat.] dic quo-
niam ex ea apparet an agatur in contractu
vel quaſi:delicto vel quaſi.Item in actione
bonæ fidei,vel ſtricti iuris.Item an ea quæ
naſcitur ſolo conſenſu, vel rei interuentu, vel verbis,quod eſt
neceſſarium:quia alia deliberatio cadit in vna quàm in altera:&
iſta editio non fit propter aliud:niſi vt reus poſsit deliberare, an
4 velit cedere vel contendere:vt l.j.§.ij.ff.eodem. †In textu ibi:
[emendari.] dic ſcilicet reformando:& extra vitium ponendo.
nam menda dicitur dicitur vitium:ideo emendatio componitur
ab e quod eſt extra & menda quaſi extra mendam.Et dum ſub-
dit,[vel mutari.] ſubaudi variando:quod fit recedendo à cau-
ſa prius intentata,& ponendo aliã cauſam,vel ab actione prius
intenta,& ponendo aliam alterius naturæ:etiam ſi oriantur ex
eadem cauſa,vel recedendo à re petita,& ponendo aliam diuer
ſam:& ſic fit mutatio in totum:ſed non ſic emendatio, quia illa
eſt potius ſuppletio quàm mutatio. Veniamus ad gloſſ. Iſta
gloſſ.magna diuiditur in duas partes principales. primo tractat
de emendatione vſque ibi:[ſequitur.] ſecundò de mutatione.
Et in prima parte format duas quæſtio.ad quas reſpondet. vſq;
ibi:[ſed quomodo.] poſtea format tres oppoſitiones. & pri-
ma concernit reſponſionem factam ad primam. Aliæ duæ con-
cernunt reſponſionem factam ad ſecundam. in ſecundo mem-
bro quod tangitur in gl.ibi:[in ſingularibus vſque ad lit. conte.
non poſt.] In gloſſ.ibi:[nunc plus, vel econtra.] Doct. di-
cunt quòd emendatio conſiſtit etiam in alijs quatuor ſcilicet in
declarando obſcura,etiam addendo neceſſariò omiſſa:in remo-
uendo ſuperflua:& hoc reſpectu ſubſtantiæ. Item in addendo
vel remouendo qualitatem ſubſtantialem, vel non ſubſtantia-
5 lem. †In gloſſ.ibi:[in ſingularibus vſque ad lit.conteſta.]Tu
dic quòd ſi emendatio fiat detrahenda de ſumma vel re petita,
& renuntiando ei quod detrahitur,poteſt fieri quandoque etiã
poſt lit.conteſta.quia ſuper illo finitur lis:& poſſet renunciando
recedere à toto:vt l.poſtquam liti.infra de pactis.ergo & à parte.
Non tamen ita euitabit actor pœnam plus petentis:vt j.de plus
peti.l.prima.& inſtitu.de acti.§.plus. Sed ſi vellet detrahere &
non renunciare:ſed differre:tunc non poſſet non ſolum poſt lit.
conteſta.ſed nec etiam ante.Itelligas tamen libello porrecto: vt
ſoluit ibi text.aliàs non procederet quod hic dicitur hodie per
authentica qui ſemel. infrà quomodo & quando iudex. & di-
cam in ſequenti articulo de mutatione. Sed ſi fiat emendatio,
addendo ad ſummam petitam: tunc poſt lit.conteſta.ideo non
poteſt fieri:quia ſuper illo addito lis non fuit conteſtata:nec iſta
additio trahitur retro: vt fingatur conteſtata:& ſic ſuper ea non
poſſet ferri ſnĩa per l.nõ põt videri.ff.de iudi.ſed intẽtio actoris
in emendatis eſt, vt poſsit conſequi ſententiam ſuper eo quod
emendando addidit ante lit.conteſta.ideo poteſt fieri, quia con-
teſtatio quæ poſteà fiet concernet etiam ſummam additam: &
ſic poterit habere intentum:procedit autem dicta diſtinctio quã
do actor vellet emendare remanente eodem libello, abſque eo
quòd det libellum de nouo:quia oporteret ſoluere nouas ſportu
las in locis in quibus ſoluuntur:& oporteret facere reum iterum
citari. Ipſe autem vult quòd procedatur ſuper eodem libello, &
quòd non habeat iterum citare: & quòd reus reſpondeat ad li-
bellum ſic formatum,abſque alia citatione vel termino dando.
Reus autem contradicit,& petit ſe abſolui ab illo libello, & con
demnari actorem in expenſis:certè non auditur in contradictio
ne per hanc l.poſt quam lis non erat conteſta.dummodo ſalua
ſit,ſibi noua deliberatio,ſi expedit:& refundantur ſibi expenſæ
quas non feciſſet ſi libellus fuiſſet à principio bene formatus,
quod totum relinquitur arbitrio iudicis: ſed ſi actor vellet dare
nouum libellũ,& reum abſolui à primo,nõ eſſet dubium quòd
6 etiam poſt lit.conte.hoc fieri poſſet. †Quod autem dixi in parti-
cularibus iudicijs poſt lit.conteſt.non poſſe addi ad rem petitã:
verũ eſt quãtum ad principalem:ſed quantum ad actiones orien
tes poſt lit.conteſt.poteſt addi.quia etiam ſi nõ adderentur, ve-
nirent in officio iudicis mercenario:& in eis poſſet fieri cõdẽna-
tio:vt l.ædiles.§.Item ſciendum.ff.de ædil.edic. Item quod gloſ.
ſupra dixit in vniuerſali poſſe addi poſt lit.conteſ.Intelligo non
ad id quod principaliter petitur:ſed ad aliud quod in illo inclu-
debatur:vt ſi petij à te hæreditatem.i.me declarari hæredem: &
hæreditatẽ talis ad me pertinere:& cõdemnari ad reſtitutionẽ re
rum quas poſsidebat:& aliquas expſsi.nã poſt lit.cõteſ.poſſum
aliàs exprimere: qm̃ ſi exprimerẽ,lata ꝑ me ſnĩa poſſet fieri exe-
cutio etiã in nõ expreſsis:& etiã ſi poſt lit.cõte.vel poſt ſentẽtiã
incœpiſſet eas poſsidere:vt in l.iiij.ff.de peti.hære. Nam iſtæ res
non fuerunt petitæ,ſed ipſa vniuerſitas:quæ eſt potius iuris quã
facti: & etiam dicitur ſine aliquo corpore: vt in l.hæreditas.j.de
peti.hære.Sed ſi petijſſem dimidiã partẽ hæreditatis, & poſt lit.
cõteſt.vellem addere alterã dimidiam,nõ poſſem:quia adderem
ad rem petitã:& ſic eſſet idẽ quod in particularibus. licet Doct.
7 non tangant hic,ſed eſt ipſa veritas. †Quid aũt de alijs modis in
quibus cõſiſtit emendatio,qui non tangãtur hic per glo.an poſt
lit.cõteſta.poſsint fieri? vide hic per Bar.qui diſtinguit: ꝙ aut fit
addendo ad ſubſtantialia,ſine quibus libellus nõ poterat proce-
dere:vt eſt libellus criminalis ſine menſe vel anno cõmiſsi deli-
cti,vel libellus in ciuili ſine apta concluſione:vt ſi peto te cõdẽ-
nari: quia Rex eſt in Francia. nam iſti libelli ſunt inepti: & reo
etiam non opponente iudex ex officio poſſet repellere:etiã poſt
lit.conteſt.iuxta no.in l.j.ff.de offi.aſſeſ. Et tunc dicit ipſe quòd
ante lit.conteſt.poſſet fieri iſta emendatio ita demũ ſi tẽpora lar
giantur infra tẽpus accuſandi vel agendi:ſed ſi eſſet lapſum, tũc
ſicut non poſſet nouũ libellum dare:ita nec veterem reformare:
quia reputatur nouus ratione reformationis.arg.l.ius ciuile.ff.de
iuſti.& iur.& ibi no.per doc.Et allegat pro hoc caſum in l.accu-
ſaturus.ff.de adul.Sed ſi lis eſt cõteſtata,nõ tangit ipſe an poſsit
fieri,poſito ꝙ tẽpora largiant̃:& eſt dicendũ ꝙ non:ſi vult quod
procedatur ratione veteris libelli reformati, quia cõteſtatio fuit
nulla:& ſic erat nullus libellus:& ſic ex eo nõ poſſet ſequi ſentẽ-
8 tia.†Sed do.Raph.reprehẽdit Bart.primò inquantũ loquit̃ de li-
bello in criminali ꝙ ſit nullus,ſi nõ habet menſem vel annũ etiã
parte tacente:nam in contrariũ videtur glo.in l.libellorũ.§.quod
ſi libelli.ff.de accu.quæ dicit ꝙ tunc nomen rei aboletur poſtu-
lante reo:& eſt caſus.§.fi.eiuſdem l.ergo requiritur allegatio par
tis.Sed tu dic ꝙ hoc nõ obſtat:nam fateor ꝙ reus nõ debet abſol
ui niſi poſtulet,tamẽ iudex etiam eo nõ poſtulante poteſt libel-
lum reijcere:& iſtud conſiderauit Bar.Item dicit Bar.nõ ꝓcede
re libellum in ciuili ſi non cõtinet iuſtam cauſam: ipſe etiã repre
hendit,nam etiam ſi nullam contineret,procederet reo non op-
ponente:vt in l.fin.j.de anna.excep.Sed tu dic aliud eſſe quãdo
nullam cõtinet:quia poteſt actor in proceſſu litis declarare cau-
ſam aptam:& ſuper illa facere probationes:ſed ſi à principio ex-
primit ineptam:vt dico te mihi teneri in c.quia Rex eſt in Fran-
cia,nõ poteſt poſt lit.cõte.alia cauſa acta ſpecificari:& ideo etiã
reo nõ opponente ab ipſo principio põt iudex repellere libellũ,
& iſtum reſpectum habuit Bar.quem do.Raph. indebitè repre-
hendit.Si.verò fiat emẽdatio declarãdo, tunc aut obſcuritas nõ
vitiabit libellum parte non opponente: vt ſi dico te mihi obno-
xium.in c.vel obligatum. & non dico ex qua cauſa: quare peto
te condẽnari.nam procedit libellus parte nõ opponẽte:vt d.l.fi.
j.de anna.excep.& tunc etiam poſt lit.cõte.poteſt declarari cau-
ſa vt & ſuper illa fiant probationes. Sed ſi pars oppoſuiſſet,tunc
fuiſſet neceſſaria declaratio à principio,& ea non facta non va-
leret conteſtatio,tanquam ſuper libello nullo,quod intelligo qñ
reus cõteſtaret̃ ſalua excep.obſcuritatis per eum propoſita:aliàs
videretur illi renũtiaſſe:& tunc poſt lit.cõteſt.nõ poſſet fieri de-
claratio:vt poſsit ſequi ſentẽtia virtute cõteſtationis ꝑcedentis
9 nullæ:& nõ valeret.†Ideo dicit Spe.*in tit.de libel.concep.§.fi.
a ver.cautus.in pe.col.ꝙ quando libellus eſt obſcurus, reus debet
eſſe cautus,ꝙ non petat ipſum declarari:quia inſtrueret aduerſa-
rium,vt faciat libellum valere:ſed opponat excep.ꝙ libellus nõ
procedit,quia obſcurus & malè formatus:ita hodie faciũt pro-
curatores:nam ſi poſteà fiat conteſtatio non facta declaratione,
non valebit proceſſus:nec ſententia. Sed Cyn.in ſimili in l.j.j.vt
quæ deſunt aduo.par.reprehendit tales ita malitioſè procedẽtes
ſed dicit quod reportant gloriam in hoc mundo, ſed in alio pœ-
nam eternam.Cętera circa iſtum articulum declarationis.dic vt
ibi per Bar.In gl.ibi:[cum vna de concomitantijs.]Tu dic me
lius & clarius quod hic nõ ſumitur actio ſtricto modo:prout ſu-
mitur inſti.de ac.in prin.ſed ſumit̃ pro toto tenore libelli:vt dixi
ſuper tex.Et nõ eſt dubiũ quod ſi additur vel detrahitur rei vel
quantitati

quantitati prædictę, dicitur mutari tenor libelli: & ſic actio. In gl.
in [non mutatur actio, vel res.] dic quòd in §. ſi detracta. petitur
quantitas dãni per act. l. aquilię. nõ autẽ petitur ſeruus qui damnũ
dedit: cum ille nõ ſit in obligatione, ſed ſolũ in facultate tradẽdi
pro noxa. Si ergo additur vel detrahitur propter quod detur aut
auferatur dicta facultas, puta ſcientia, vel ignorantia domini, ni-
hil additur vel detrahitur de re petita: nec de actione intẽtata, ſed
dumtaxat de qualitate. Ideo poteſt fieri poſt litem cõteſt. ſed ſi qua
litas quæ adderetur vel detraheretur immutaret factum, vel etiã
act. non poſſet addi talis qualitas poſt lit. cõteſt. quantum ad hoc
vt virtute eiuſdem libelli & conteſtationis poſſet ferri ſententia
ſuper facto vel act. de nouo eductis, ſuper quibus cõteſtatio nõ
eſt facta, vel ſi poneretur aliud tempus commiſſi maleficij, vel
celebrati contractus, vel alius locus: quia cum ſint actus reitera-
biles, ex diuerſitate locorum vel temporum diuerſificatur ſubſtã
tia. vt not. in l. Panthonius. §. rei. ff. de acqui. hęre. & per Bartol. in
10 l. denuntiaſſe. §. qui tamen. de adul. † In prima parte gl. ibi. [ſequi
tur de mutatione.] dic ꝙ mutatio dicitur quãdo remouetur cau-
ſa vetus, & ponitur noua. vt ſi petij librum ex cauſa depoſiti, vo-
lo remouere illud verbum depoſiti, & ponere commodati: quia
teſtes dicũt mihi quod fuit commodatum. & ſi ponerem de com
modato, ſuccumberem in primo libello. iuxta not. per Inno. in c.
j. de lit. cõteſt. Item dicitur mutatio quãdo recedo à veteri actio-
ne, & pono nouam: vt ſi narraui ꝙ mihi dediſti dãnum in vinea.
& peto te cõdemnari ad intereſſe: & ſic propono act. l. aquiliæ.
poſtea volo dicere ꝙ dediſti damnum, incidendo vites, & pete-
re te cõdemnari ad duplũ: & ſic recedo ab act. l. aquiliæ. & trãſeo
ad act. arbo. fu. cæſ. vel quãdo nec à cauſa, nec ab act. recedo, ſed
à re. vt quia petij codicem ex cauſa commodati, nũc volo remo-
uere C. & ponere. ff. vt inſti. de act. §. ſi quis aliud. & dicit gloſſ. ꝙ
iſta mutatio in dictis caſibus nõ poteſt fieri poſt li. cõteſt. Et hoc
eſt clarum in eodem libello: ſed ſi vellem dare libellum de nouo,
ſine dubio poſſem de iure iſto. ſed ante lit. cõteſt. bene poſſet fie-
ri iure iſto ꝑ hãc l. vbi vt virtute eiuſdem libelli detur ſentẽtia in
cauſa & in act. vel re nouiter deducta: quia ſuper eis cõteſtabiť
lit. hodie verò ꝑ authẽtic. qui ſemel j. quomodo & qñ iudex. etiã
ante lit. cõteſt. ſi reus fuit citatus, nõ poteſt fieri mutatio iſta: ſed
cogitur actor perſeuerare in veteri, quouſq; ꝑ ſententiam diffini-
tiuam lis ſuꝑ illa ſit finita, vt ſic reus ſuꝑ illa non poſsit amplius
moleſtari. Et hoc vult glo. j. in ver. [quod dixi,] & ſic hodie cor-
rigitur hæc lex quantum ad mutationem: non quãtum ad emen-
dationẽ in quo non receditur à veteri. Sed alij dicunt ꝙ imò non
corrigitur, quia illa authen. loquitur in deferẽte, nõ autem in mu
tante. Bar. ponit vnam diſtinctionem cõfuſam. veritas eſt iſta in
paucis verbis: quòd aut actor vult mutare recedẽdo à veteri cã
act. vel re, & ei penitus renuntiando. Et tunc hoc poteſt fieri: qa
per hoc lis finitur ſuꝑ illis: & reus nõ poſſet per diffinitiuam ſen-
tentiam plus conſequi, quàm conſequatur per iſtam renũtiatio-
nem per l. poſtquam liti. j. de pact. vnde nõ intereſt ſua petere ꝙ
ſuper ea procedatur. Sed ſi vellet recedere à priſtina, & ei renũ-
tiare ex toto, tũc verum dicit glo. quia reus nõ eſt ſecurus. poſito
enim quòd actor loco primæ ponat nouam cauſam, vel act. vel
rem, ſi in illa noua ſuccũberet, poſſet ad veterem redire. Et ſic in-
tereſt rei vt ſuꝑ ea omnia verba remaneant clara. & Barto. ꝑ mul
11 ta verba potius obfuſcat quàm declaret. † In gloſſ. ibi. [ſed cumu
latio.] dic cumulatio differt à mutatione: quia in cumulatiõe nõ
receditur à veteri: ſed alia ſibi adiungitur. & vult glo. ꝙ cumula-
tio poſsit fieri poſt lit. cõte. quod ĩtellige ſanè ĩ diuerſo libello. &
ſic erũt diuerſa iudicia. & diuerſæ cõteſtatiões. Certè etiã muta-
tio poſſet fieri in diuerſo libello, vt ſ. dixi. Si autẽ quatuor ſpecies
cumulationũ, ĩterdũ cumulãtur diuerſę actiões ex diuerſis cau-
ſis oriẽtes ad res diuerſas. Et ſic ſunt tres diuerſitates cãrũ, actio-
nũ, & rerũ. Interdũ plures actiões ex eadẽ cã oriẽtes ad res diuer
ſas. & ſic ſunt duæ tm̃. Interdũ plures actiões ex ea. cã oriẽtes ad
eãdẽ rẽ. & ſic eſt vna tm̃ diuerſitas. Interdũ plures actiões ex di-
uerſis cauſis oriẽtes ſimiliter ad eãdẽ: & ſic ſunt duæ ſimul ĩ ſecũ
do, & ĩ oĩbus iſtis breuiter recolligẽdo ex dictis doc. ĩ ſcđo & ter-
tio gñe. vbi eſt idẽtitas cauſæ. etiam ſi ſit diuerſitas rerũ, nõ admit
tiť cumulatio: qa ſubeſt vna regula ꝓhibitiua. Sed ĩ prĩo & vlti-
mo genere vbi eſt diuerſitas cãrũ. etiã ſi ſit idẽtitas rei, poteſt ad-
mitti cumulatio: ſi eſt dare caſum ĩ quo nulla ſubſit regula impe
ditiua. Sed in p̄cedẽtibus duobus ſemꝑ ſubeſt vna quę habet im
pedire, quod nõ eſt in iſtis duabus. Sũt aũt
duæ regulæ impeditiuę ſecundũ gl. Prima
eſt qñcunq; duo iudicia vel cauſæ ſic ſe ha
bẽt, ꝙ ſñia abſolutoria lata in prima intẽta-
ta parit vel parere põt excep. rei iud. in ſe-
cunda. nõ enim põt cumulari cum prima: ſed debet expectari ꝙ
prima finiať. Et ſi dabiť abſolutoria, nõ intẽtabiť ſecũda, ſi con-
dẽnatoria poterit intẽtari. & hic eſt caſus in l. fundi. & l. fundũ. ff.
de excep. quæ melius probant quàm. ll. allegatæ in gl. Secunda
regula eſt, qñ ſic ſe habent plures actiones ꝙ electione tolluntur:
vt l. quod in hæredẽ. §. eligere. de tribu. quia tunc vna electa al-
tera extinguitur, & quæcunq; ſentẽtia ſequať, non reuiuiſcit. &
etiã poniť exemplum per. l. fin. j. de codi. Addiť tertia regula per
Cy. qñ ſunt actiones cõtrariæ in origine: nã tunc non põt naſci
niſi vna, & ſic nõ habet locũ pręcedẽs regula, ꝙ electiõe tollanť:
quia electio non cadit niſi inter plura. prohibeť ergo cumulatio
per hãc tertiã: quia non eſt poſsibile ꝙ ſimul cõpetant: ergo nec
poſſunt ſimul cumulari. Adduntur & tres aliæ per Bar. ſcilicet qñ
vna eſt maior altera: vt ciuilis & criminalis per l. per minorẽ. ff.
de iud. & l. j. j. qñ ciui. actio. & ff. de pub. iu. l. interdũ. Item qñ eſt
inter eas ordo. vt petitoriũ & poſ. retinendæ: quę non poſſunt ſi-
mul cumulari, ſed eſt ordo vt cã poſſeſſorij p̄cedat. ff. de ac. poſ.
l. exitus cõtrouerſiæ. & de iud. l. ſi de vi. & j. de interdi. l. incerti.
Itẽ vltima & iſta eſt de farina Bart. ꝑ ipſum inuẽta, & ꝑ nullum
aliũ, qñ duo iudicia ſic ſe habẽt ꝙ lata ſñia cõdẽnatoria ĩ prima,
& facta executiõe, obſtat exceptio in altera. nõ poſſunt ſimul cu
mulari: vt l. j. in fi. ff. ſi fami. fur. fe. di. Pone exẽplũ. ſi debeť mihi
vna res ex diuerſis cauſis lucratiuis, à diuerſis ꝑſonis, vel ab ea-
dẽ. Nã ſi cõſequor eã ex vna, extinguiť altera ꝑ. l. oẽs. ff. de act. &
obli. Secus ſi ex vna lucratiua, & ex altera oneroſa, vel ſi vtraq;
erat oneroſa. & ideo in primo gñe cumulatiõis. licet Cy. dicat ꝙ
nunquã admittiť. Bar. dicit ꝙ imò admittiť, qñ lata eſt ſententia
in vna, & facta executione adhuc ſuꝑeſſet altera. qm̃ habẽt effe-
ctũ ſolidę executiõis. Sed ſi altera extingueretur, ſecus ꝑ d. l. j. in fi.
licet Dy. dicat cõtrariũ, quẽ ipſe reprehẽdit. Ex quibus ſunt ex-
pedita tria genera cumulationis. ſolũ reſtat primũ, in quo dic ꝙ
cõcurrẽtibus tribus. ſ. ꝙ diuerſę actiões oriẽtes ex diuerſis cauſis
ad res diuerſas ſe inuicẽ nõ cõtingũt. qa vtraq; eſt æquè princi-
palis, & altera ab altera nõ depẽdet. Itẽ ꝙ vna nõ ſit maior alte-
ra: qa ſunt ambæ ciuiles, & quod inter eas nõ ſit ordo, qa non ſit
petitoriũ & poſſeſſoriũ. his cõcurrẽtibus admittiť cumulatio, &
iſto caſu debet intelligi iſta gl. Et ſi lis erat cõteſtata in prima, re-
quiriť nouus libellus, vt dixi. Si nõ erat cõteſtata, tũc ſi ſunt ſimi
les actiões, puta plures actiones fami. ercii. ſuꝑ diuerſis hrẽditati-
bus, vel plures actiões ꝓ ſocio ſuꝑ diuerſis ſocietatibus. & tunc
põt & debet fieri cumulatio in eodẽ libello, & non in diuerſis: vt
ſic ſit vnũ iudiciũ, nõ diuerſa ꝑ. l. hrẽdes. §. de pluribus. ff. fa. ercii.
& ꝑ. l. actiões. §. ſi plures. ꝓ ſocio. & ꝑ. l. nõ eſt nouũ. de act. emp.
Sed ſi ſunt actiões diſsimiles, tũc põt fieri cumulatio in diuerſis
libellis. nõ in eodẽ ſecundũ Bar. Sed tu dic ꝙ in eodẽ ꝑ tex. cum
gl. in c. querela. de elect. & tot dicẽtur libelli quot cauſæ. & ideo
ꝓ tot ſolueť gabella ſi venit ſoluẽda. ſecus in cã pręcedẽti: qa nõ
cẽſebiť eſſe niſi vnus, ꝓpter cõformitatẽ. & vna tm̃ gabella ſol-
uetur. Sed ſi aliqd pręcdictorũ triũ deficeret, nõ admitteretur cu
mulatio: qa ſemꝑ ibi eſſet vna regula impeditiua. Et ꝙ in eodẽ li-
bello poſsint cumulari plures actiões ex diuerſis cauſis ad diuer
ſa, etiã ſi nõ ſint vniformes, & eiuſdẽ generis. eſt tex. in l. ſi idẽ cũ
eo. ff. de iur. om. iud. nã illa. l. nõ haberet dubiũ ſi loqueretur in di
uerſis libellis. Item patet per iura quæ volũt ꝙ petitoriũ & poſ-
ſeſſorium recuperandæ vel adipiſcendę poſsint ſimul intentari
in eodẽ libello: vt in c. cum eccleſia. de cauſa poſ. & proprie. & c.
12 paſtoralis. † Itẽ quia in eadẽ accuſatione põt quis accuſari de di-
a uerſis criminibus[a] oriẽtibus ex diuerſis factis: vt no. infrà de ac-
cu. l. qui crimine. in gloſſ. ſuper ver. ab alio. & in l. libellorum. §.
ſed ſi per aliud. ff. de accu. & ibi vide per Bar. an dicantur diuer-
ſæ actiones, vel libelli: vt ſic diuerſæ ſoluantur gabellæ. ad quod
facit. l. j. §. ſi plura. ff. ad turpillian. Sed oppo. contra primam re-
gulam. de l. fundi. & l. fundum. ff. de exception. & l. ſed ſi ante.
eodem titu. ſecus quando ſunt duo iudicia inuicem dependen-
tia. quia vnum eſt ſuper principale, puta dominio rei. aliud ſu-
per ſeruitute illi debita, vel ſuper fructibus inde perceptis,
vel ſuper diuiſione, ſi primò eſt intentatum principale ſuper

[a] ¶ Accuſari de diuer-
ſis criminibus. Adde
gloſ. in c. lator. ij. qõ.
vij. & in c. placuit. ij.
quæſt. x.

dominio, non poteſt intẽtari dependẽs vel acceſſorium quouſq;
primũ ſit finitũ:duplici rõne pria,quia abſolutoria lata in primo
qualitercũq;:ſiue qa actor nõ ſit dñs,ſiue quia nõ ꝓbauit dñiũ,
parit exceptio.rei iudicatæ in ſecũdo. Alia eſt,quia cõdemnato-
ria quæ ferreť in ſecũdo faceret præiudicium reo in primo: quia
ſi nõ pronũtietur pro actore in ſecũdo,antequã expediatur reiul
taret pro eo præſumptio ꝙ eſſet dñs: & ꝑ minorẽ cãm nõ debet
fieri præiudicium maiori:vt l.per minorem.ff.de iu. Et ſi poſtea
ſequeretur abſolutoria in prima,detegereť iniquitas ſñiæ latæ iu
ꝑ ſecunda,ideo ne inducatur perplexitas:debet expectari ꝙ pri-
ma finiať,ſed ſi primo eſſet in iudiciũ deducta cauſa acceſſoria,
poſſet illa pendẽte deduci principalis:quia ceſſant ratiões de q-
bus ſ.imò iſta ſecũda fecerat ſuperſederi in prima tanq; ꝑiudicia
lis ad eam:& ita loquiť l.ſed ſi añ. Vltimò adhuc op.de §.ſed ne-
que.in auth.de fideiuſ.vbi in eodẽ libello poſſum intẽtare perſo
nalẽ actionẽ,& hypothecariam.& tñ inuicẽ dependẽt, & abſolu
toria lata in perſonali pareret excep.rei iudicatæ ĩ hypothecaria,
ſicut & pactũ de nõ petẽdo:vt in l.ſoluitur.§.j.ff.quib. mod. pig.
vel hyp.ſol.dixit Dy.ꝙ illa regula quod nõ admittiť cumulatio
quãdo abſolutoria lata in primo pareret excep.in ſecũdo: locum
habet quãdo ex poſtfacto vellet quis cum prima cumulare ſecũ
dũ:& ita intelligit illam l.fundi.& illam l.fundũ. Secus ſi à prin-
cipio ſimul & ſemel.Bart.reprehendit mordaciter, dicens ꝙ eſt
cõtra caſum illarum ll.quæ in hoc nõ faciunt vim.Et ad illum §.
dat aliam reſponſionem eũdo per mẽdicata ſuffragia, quòd ibi
eſt ſpecialius.ſed ſi opi.Bart.eſt vera,nõ procedit practica quæ
vbicũq; ſeruatur:qa in eodẽ libello petitur res cũ fructibus pcœ
ptis,quam practicam Cy.dicit procedere ĩ l.cum propria.j. ſi qs
al.vel ſibi.Ideo dico quòd Dy.dicit ipſam veritatem:limitãdo ta
men dictum eius,dum dicit ſimul vel diuerſis temporibus. Nã
intelligo ſimul,id eſt,eodẽ libello,& diuerſis temporibus,id eſt,
diuerſis libellis:nã dico ꝙ in eodẽ libello iſta iudicia poſſũt cu-
mulari cum modo.Et hoc eſt ſecũdũ quod addo ad Dy. ſecũdũ
acceſſorium cumuletur conditionaliter ſi apparebit actorem ha
bere ius in primo.Et ad hoc allego glo.ordi.ff.de inoffi.teſt.l.qui
de inofficioſo.in fi.mag.gl.quę dicit querelam inofficioſi & peti.
hęre.ſimul poſſe intẽtari.Et tñ ſecunda dependet à prima, dũ tñ
13 cõditionaliter:vt ibi dicit gl.Itẽ allego Cy.in l.j.j.de iudi.† qui di-
xit in eo.libello poſſe peti ſortem & vſuras,cõditionaliter tamẽ.
Sed in diuerſis libellis an poſsint cumulari etiam eodem tẽpore
datis:quia tunc duo eſſent futura iudicia & inſtãtiæ: ſed in præ-
ſenti vnum iudiciũ tñ.Et ratio quare libellus ſuꝑ acceſſorio nõ
procedit,vel fuit intẽtatum purè.& reperitur per regulam ꝙ ab-
ſolutoria lata in altero principali pareret excep.ĩ hoc acceſſorio.
Aut fuit illud acceſſorium deductum cõditionaliter : & nõ pro-
cedit libellus:quia fundatur ex toto ſuper futuro per l.nõ quem
admodum.ff.de iu.Sed qñ in eodem libello,tũc nõ fundatur ex
toto ſuper futuro:quia ibi continetur etiam principale quod de-
duciť purè,rõne cuius procedit ſuper acceſſorio. licet cõditiona
li,ſicut in ſimili in annuo debito:quia ſicut ſi debeť de præſenti,
põt illud peti:& occaſione ipſius põt peti etiã ſuper futuro tẽpo
re fieri cõdemnationẽ,nõ ſic ſi nihil debereť de præſenti:vt not.
in d. l.nõ quemadmodũ.& in l.j.j.de ſen.quæ ſine cer.quanti. &
hęc eſt ipſa veritas:quam tñ nõ reperio ab aliquo tactam vel vi-
14 ſam.& omnia remanẽt clara.† Vltimò de natura iſtius dictionis
prout,de qua in tex.vide omnino quod not.Bart.in extrauag.ad
15 reprimẽdum ſeper ver.prout.& ad q.quam Bart.hic format.† Si
in libello fiat mẽtio de aliquo inſtrumẽto,an ante lit.conteſt.de-
beat exhiberi:vide omnino quod not.Spec.in titu.de inſtru. edi.
§.nũc dicamus.ver.quid ſi quis in libello,&c.

1 ☞ *Actor non debet ſumere arma de domo rei, & ipſum reum cũ ſuis armis offendere.*
Si reus recollegit inſtrumentum de ſua pecunia à notario,licet in eo contineatur contra
ctus communiter factus inter ipſum & actorem, non tamen illud eſt commune,ſed
proprium ipſius rei,ſed protocollum notarij eſt cõmune ratione contentorum in eo.
3 *Si reus producat aliquod inſtrumentum pro ſe,tenetur facere copiam actori ſine die &*
conſule:non autem dare originale.
Reus ſi abſoluitur deffinitiuè à petitione actoris: non poterit actor amplius agere: etiã
ſi poſtea ſuperueniãt probationes,ſecus quãdo abſoluitur ab obſeruatione iudicij.
4 *Caſus in quibus non abſoluitur reus ſimpliciter, uel indiſtinctè, licet actor non proba-*
uerit.remiſſiuè.

LEX IIII.

1 QVi accuſare. †Reus nõ tenetur edere actori propria inſtrumẽta ad intẽtio-
nem actoris fundãdam. hoc dicit. Sed ecõuerſo actor
bene tenetur edere reo ad fundãdam exceptionem:vt
in duabus ll.ſe.& ita ſoluit imperator cõtrarietatem quę videtur
eſſe inter iſtam & illas.j.eo.l.fi.Et per hoc ſunt expeditæ iſtæ tres
leges.& eadem ratione reus teneretur edere actori ad fundãdam
replicationem ſuam:quia actor in replicãdo habetur pro reo. &
2 probatur in l.penul.§.fi.ff.ad leg. Fal.† In text.ibi. [alienorum.]
dic,nam ſi reus recolligit inſtrumẽtum de ſua pecunia à notario
licet in eo cõtineatur cõtractus cõmuniter factus inter ipſum &
actorem.nõ tamẽ illud eſt commune:ſed proprium ipſius rei: vt
not.Inno.in c.j.de proba.& Spec.in tit.de inſtru.edi.§.vidẽdum.
ver.ex præmiſsis.ideo nõ tenetur edere: quia actor nõ debet ſu-
mere arma ex domo rei,& ipſum reum cum ſuis armis offende-
re.arg.in l.nimis.j.de teſti.Sed protocollum notarij bene eſt com
mune.& nõ dico ratione dominij:quia dominium eſt ipſius no-
tarij:ſed ratione cõtẽtorum in eo.quia de vtriuſque mãdato ſcri-
3 pſit.ideo bene tenetur notarius edere cum die & cõſule.†Quod
autem hic dicitur fallit,quãdo reus illud ĩſtrumẽtum ꝓduxiſſet
pro ſe:quia tenetur facere copiam actori:ſine die tamen & cõſu-
le.nõ autem dare originale.arg.j.eod.l.procurator. In l.ibi.[obti-
nebit.]dic quia ibi abſoluitur diffinitiuè à petitione actoris:nõ ab
obſeruatione iudicij:& hoc vult gloſſ.j.quomodo & quãdo iud.
auth.qui ſemel.in fi.mag.gloſſ.ſuper verbo quod locum. Et effe
ctus eſt:quia licet ad actorem poſtea perueniãt probatiões non
poterit propterea amplius agere:vt colligitur in l.argentarius.§.
cum autem.ff.eodem.& j.de re iudi.l.ſub ſpecie.& ff.eodẽ.c.Im-
peratores.Secus quãdo abſoluitur ab obſeruatione iudicij. l.j.ſi
4 men.fal.mo.di.& in c.examinata.de iud.† In gloſſ.ibi.[de ſepul.
vio.]l.iij.dic,& not.in l.qui deſtitit.ff.ad Turpil.per gloſſ.& per
Ioã.And.in addi.Specu.in titu.de na.ex libero ven.in addi.quæ
incipit,Roſre.In gloſſ.quæ incipit.[idem in accuſatore.]in fi.dic
alios plures caſus. vide plenius in Specu.de proba. ver.ſed licet
reus.& per Innocẽ in c.j.vt eccleſiaſtica beneficia. & etiam Bal.
hic aliquos enumerat, in quibus licet actor nõ probauerit, reus
nõ ſimpliciter vel indiſtinctè abſoluitur.

LEX V.

NOn eſt nouum. Dic in iſta l.licet iſtæ duæ
ll.videantur loqui in ratio
1 nibus,† tamen Docto.dicunt eas etiam procedere ĩ in
ſtrumẽtis proprijs ipſius actoris,per ipſum recollectis
à notario de ſua pecunia : vt ſit differẽtia inter actorem qui tẽdit
ad offenſam:vt ſibi non edantur à reo.vt in l.præce. & inter reũ.
& ſibi edantur ab actore qui tẽdit ad offenſam , qui fauorabilior
eſt:ſed alij non facientes differentiam inter actorem & reum : vt
alter alteri non edat ad intentionem fundandam, intelligũt iſtas
ll.in rationibus quæ ſunt edendæ quando factæ ſunt mandato
alterius,tamen ab actore ipſi reo:vt in iſtis ll.quam econtra.vt ſu
prà eodem.l.prima.in fi. dum dicit ex cauſa &c. cum gloſſ. Sed
primus intellectus videtur communior & verior. Cætera dic,vt
infrà eodem l. fi.

1 ☞ *Multi modi quibus inſtrumenta poſſunt dici communia,& edenda ſint. remiſſiuè.*
Bona fiſcalia quando dicantur publica? & quando priuatæ rationes dicantur?
3 *Si apud te eſt inſtrumentum meum quod ego recollegi à notario, poſſum petere ipſum*
mihi edi per actionem ad exhibendum, & etiam ipſum à te uendicare.
Quid ſi nec eſt meum,nec tuum? & quid ſi pertinet ad ultimam uoluntatem?
4 *Quid in libro rationum.*
5 *Copia inſtrumenti quòd non faciat fidem in iudicio.*

LEX VI.

1 PRocurator. †Inſtrumẽta communia debent
eſſe penes digniorem:& alteri fie
ri copia:& cũ expediẽs fuerit debet exhiberi originale.
h.d.Et vide in Spec.de inſtru.edit.§.videndum.ver.ex
2 præmiſsis.†vbi ponit multos modos quibus inſtrumẽta poſſunt
dici cõmunia,& edẽda ſunt.caſus eſt iſte &c.In text.ibi.[priua-
tæ rationis.]dic,id eſt, cæſaris.Nam bona fiſcalia cum ſint depu
ta ad vſum & neceſsitatem publicam,dicuntur publica:vt in tit.
de fundis reipubli.j.lib.xj.ſed bona deputata ad vſum imperato
ris dũtaxat,vt horti ſaluſtiani ad amœnitatem,vel molendina ad
gubernationem familiæ ſuæ, dicũtur bona priuatæ rationis : ad
3 differẽtiam fiſcalium:vt in ti.de fun.rei pri.] In text.ibi. [commu
nia.] dic.ſ.rõne dñij,ſicut & cætera bona hæreditaria erant hic
communia

communia inter fiſcum & priuatum, qui erãt hæredes. & not. ꝙ ſi apud te eſt inſtrumentum meum, quod ego recollegi à notario poſſum petere ipſum mihi edi, nõ officio iudicis per hoc edictũ, ſed per act. ad exhib. l. tertia. in §. penultimo. ff. ad exhibẽ. Et etiã ipſum à te vẽdicare. ſi verò erat commune inter te & me, adhuc nõ habet locum propriè edictum, de quo in iſto titu. Sed ſeruandum eſt quod hic dicitur. & ff. fami. ercil. l. ſi quæ ſunt cautiones. Non enim fit editio ex edicto de edendo. Si verò inſtrumentum ſit tuum habet locum quod dictum eſt in ll. præce. ſi verò nec ſit meum nec ſit tuum: vt ſi apud te eſſet liber protocollorum notarij vel liber actorum, teneris edere cum die & conſule, ſicut ipſe ſummus, per not. in Spec. in loco ſuprà allegato: & per Innocẽ. in cap. ij. de proba. Et ſi pertineret ad vltimam voluntatem, haberet locum interdictum de tab. exhi. vel edictum quemadmodũ teſt.
4 aper. † ſi autem eſt liber rationum, tunc aut inter me & te præceſſit contractus vel quaſi generalis adminiſtrationis: quia fuiſti tutor vel procurator meus, & confeciſti librum rationum: tunc fit editio iure actionis: non officio iudicis ex hoc titu. vt l. quædam. in princip. ff. eodem. titu. ſed ſi talis contractus generalis adminiſtrationis nõ præceſſit, licet præceſſerit mãdatũ ſpeciale de ſcribendo in libro tuo cõtractum inter te & me celebratum: nõ agitũ actione mandati: vt fiat editio. ſed agitur officio iudicis nobili ex hoc edicto: & ſi lis erat inchoata, locum habet officium mercenarium deſeruiens actioni intentatæ: ſed ſi non erat inchoata, locũ habet officium nobile. Et per hoc patet declarata vna diſtinctio
5 Bart. quam ponit. s. eodem. l. j. in fi. Et quia iſte tex. vult † ꝙ copia
a inſtrumenti[a] nõ faciat fidem in iudicio, propter quod dicit exhibendum originale cum expediens fuerit. facit authenti. ſi quis in aliquo, quæ ponit alium ſimilem caſum: & eſt ſingu.

1 *Notarius ſi in inſtrumento facto per eum, faciat mentionem de alio inſtrumento, nõ ponendo tenorẽ de uerbo ad uerbum: ſed atteſtatur in ſuo illud uidiſſe & legiſſe (pro ut communiter facere ſolent) dicendo ut conſtat tali inſtrumento, per me notarium infraſcriptum uiſo & lecto: ei non creditur.*
Exemplum ſeu copia factum ſeu facta cum authoritate iudicis: quando faciat fidem? & nume. 4. & 5.
3 *Teſtes ſi deponant ſe uidiſſe unum inſtrumentum ſolenne manu talis notarij, ſine aliquo uitio, in quo continetur quod eras debitor meus &c. licet ſit perditum, an faciant fidem?*
4 *Notarius ſi fecit plura inſtrumenta diuerſis perſonis, poſtea perdat protocollum ſuum: an poſſit petere ab omnibus illis quòd faciant ſibi copiam inſtrumentorum redditorum, & an illæ copiæ faciãt fidem ipſi notario, ut ex eis poſſit facere nouum librum protocollorum?*
5 *Notarius ſi dicat hæc eſt copia cuiuſdam inſtrumenti confecti manu mei notarij infraſcripti, cuius tenor de uerbo ad uerbum infrà deſcribitur, non ſtatur tali copiæ.*
Notarius cui eſt commiſſa publicatio protocollorum, notarij defuncti debet deſcribere prout reperit in protocollo, nihil addito uel diminuto. & quid de ſpeciali mandato?
6 *Si in inſtrumento notarij narratur aliquid aliud quam tenor alterius inſtrumenti, an ſtetur tali narrationi?*
7 *Si inſtrumentum ſententiæ faciat mentionem de alio inſtrumento, ei non ſtatur, niſi totus tenor illius inſtrumenti ſit deſcriptus in actis.*
Quid ſi inſtrumentum ſententiæ faciat mentionem de actis, an ſtabitur uerbis ſententiæ?
Negatiua alicuius ſcripturæ probatur per eius inſpectionem.
8 *Si in actis reperitur quod talis fuit citatus, & quod ita retulit nuntius, ille uerò dicat quod nunquam fuit citatus, quid iuris?*

AVTHENTICA.

1 b SI quis in aliquo. †[b] Not. ad euidentiam huius authẽ. ꝙ l. procurator loquitur de copia alicuius inſtrumẽti, quę diciturquã do deſcribitur totus tenor ipſius de verbo ad verbum hoc modo. Hæc eſt copia cuiuſdam inſtrumenti confecti manu talis, cuius tenor de verbo ad verbum, infrà ſubijcitur: & talis copia habet tria noĩa. Nam dicitur copia. Item dicitur exemplum. Item dicitur iudex. Sed illud inſtrumẽtum quod copiatur habet alia tria noĩa hic: quia dicitur originale. Item dicitur authẽticũ. Item dicitur exemplar. Iſta verò auth. loquitur de quodam alio ſimili, quod vocatur mẽtio, ſeu narratio: quia notarius de aliquo rogatus inter te & me facit mẽtionem de tenore cuiuſdã alterius inſtrumẽti, nõ tñ deſcribẽdo tenorẽ de verbo ad verbum ſed ponẽdo effectum: quia dicit aliquẽ procuratorẽ cõſtitutũ ab aliquo ex nobis, prout cõſtat inſtrõ cõfecto manu talis; vel dicit te debitorẽ meum prout cõſtat alio inſtrumẽto cõfecto manu talis. Certè ſicut copiæ vel exemplo nõ datur fides: ita nec huic narratiõi vel mẽtioni: niſi producatur aliud inſtrumentum de quo mẽtionem facit. per rationem quæ hic ponitur in glo. quia in illo poſſent eſſe adhuc cancellationes, vel vitia, propter quæ ſi produceretur, appareret quòd non faceret fidẽ, vnde nõ eſt iuſtum quòd iſta narratio faciat fidem. Et vide ad prædicta bonam gl. quæ eſt in l. ij. ff. de fi. inſtr. & dicit Spe. in tit. de
2 inſtr. edi. §. reſtat. ver. pe. † Iſta auth. nõ haberet locum ſi notarius qui talem mentionem facit, diceret ſe vidiſſe & legiſſe tale inſtrumentum, vt quotidie videmus fieri: quia dicunt vt conſtat tali inſtrumẽto per me notarium infraſcriptum viſo & lecto. Sed ego ſemper fui miratus de iſto dicto, cum iſta auth. generaliter loquatur: & etiã ratio glo. hoc caſu vendicat ſibi locum, & ſemper credidi iſtud dictum nõ eſſe verũ, licet nullus Doc. de hoc faciat mẽtionem: nunc reperi Alb. magnum practicum, qui hoc dictum reprehendit: & dicit ſe in practica obtinuiſſe cõtrarium per iſtam auth. & licet notarij ſic ſeruent: ſi tñ opponeretur, haberet locũ quod dixi: ſed ſi non opponitur, procedit practica. & imputet ſibi qui negligit opponere. In fin. glo. ibi. [niſi originale officio iudicis ſit publicatum.] expone. i. exemplatum. vult ergo glo. ꝙ licet exemplum vel copia factum vel facta ſine iudicis authoritate, non faciat fidem, vt colligitur ex l. ſi procurator, ſi tñ cum iudicis authoritate, bene faciat: per legẽ chirographis. ff. de admi. tu. Et ſic illa l. non ob. huic: quia illa loquitur de copia: iſta verò loquĩ in narratione vel mentione, quæ nunquã fit authoritate iudicis: ſed notarius à ſeipſo facit. nec etiã ob. illa. l. huic. l. procurator. quia iſta loquitur qñ ſine authoritate iudicis ibi cũ ea. Sed intellige hoc verũ qñ pars fuit citata, aliàs nõ præiudicat non citato: etiã ſi xx. notarij atteſtarentur ſe vidiſſe originale non vitiatũ, nec cancellatũ, ſed omni ſua figura integrũ, cuius tenor ſequitur de verbo ad verbũ. & iudex interponeret authoritatem. vt no. Spec. in tit. de inſtr. edit. §. offenſa. ver. in ſumma. & quod no. Inn. in c. Albericus. de teſt. & in c. ſignificauit. & quod not. in l. publicati. j. de teſt. per Doct. & hic. Et iſta eſt cõis opinio. ſed cõtra, quod imò fidẽ faciat. licet pars non fuerit cita-
3 ta per c. cũ olim. de priui. vbi ſi † teſtes deponunt ſe vidiſſe vnũ inſtrumentũ ſolenne, manu talis notarij, ſine aliquo vitio: in quo cõtinebatur ꝙ eras debitor meus ex tali cauſa, licet illud inſtrumentum ſit perditũ, ſi tales teſtes erant literati, & cognoſcebãt vitia inſtrumentorũ, ſtatur depoſitioni ipſorũ, & condẽnaberis, poſito quòd non fuerint præſentes in contractu. & ſic nõ deponant de veritate negotij: ſed ſolum de tenore inſtrumenti. Solu. aliud in teſtibus, qui examinati per iudicẽ cum iuramẽto ita deponunt, Ideo deponunt vt teſtes. Aliud in notarijs ita atteſtãtibus, qui nõ iurarunt nec pars fuit præſens vel citata: ſed in iuramento teſtiũ eſt præſens vel citata. & hoc vult hic Bart. & etiam Io. and. in c. bonæ. de elec. & in addi. Spec. titu. de ſenten. §. vt autem. in add. quæ incipit ſupple. ibi dũ dicit poſſe probari per teſtes literatos: & ſi nõ eſſent literati, nõ facerent plenã fidẽ: ſed ſemiplenam. vt no. de fide inſtr. l. ſicut. per glo. & doc. Habes ergo
c vnum caſum in quo copia facit fidẽ.[c] qñ eſt facta parte citata, & cum authoritate iudicis. Eſt & alius caſus. ſ. cõtra illũ qui copiã dedit, & ideo ſi produxiſti inſtrumentũ corã iudice: & ego petij copiã, quæ fuit mihi data de tua voluntate, iſta copia faceret fidem cõtra te: ſi cõtineret aliquid in tui præiudiciũ. poſito quod originale amplius non produceres per l. in fraudẽ. §. neq; inſtrumenta. ff. de iure fiſci. ideo ille qui capit copiã ſit cautus, vt faciat apponi quod de volũtate partis & de mãdato iudicis facta fuit.
4 Eſt & † alius caſus ſimilis. ſi ipſe notarius feciſſet plura inſtrumẽta diuerſis perſonis, poſteà perderet protocollũ ſuũ, certè poſſet petere ab omnibus illis ꝙ facerent ſibi copiã inſtrumentorum redditorũ, & deberent cõpelli ex iuſta cauſa per. l. ſi quis ex argentarijs. §. pertinere. ff. de eden. & illæ copiæ facerẽt fidẽ ipſi notario. vt ex eis poſſet facere nouum librum protocollorũ: ita debet intelligi ille. §. pertinere: non autem facerent fidem quò ad alios licet Bar. hic dicat ꝙ qñ copia eſt facta manu illius qui fecit originale, ꝙ ſtatur tali copiæ: per illũ. §. pertinere. ſed ipſe determinat expreſſè contrariũ in l. j. §. ſi qs in duobus. ff. de bo. poſ.

a ¶Inſtrumenti. Adde Lamfra. in repe. c. quoniam contra falſam. de proba.
b ¶In aliquo. De materia iſtius l. vide per Doct. in c. ij. de fide inſtr. & intellige hãc auth. non procedere in habentibus poteſtatem. l. condendæ. ita ipſe Pau. de caſtr. in l. admonendi. ff. de iureiu. & ibi dixi in mea repe. colum. xv. Cur.
c ¶Fidem. Adde Bald. in rub. C. de fide inſtru. Albe. de ro. in l. contractus. J. de fide inſtr. Ang. in authen. vt ſponſa. largi. in §. & hoc ſuper. in ij. co.

a ℂInſtrumentō. adde L.āph.in repe.c. qm̄ contra falſam.de proba.& Bart.& Doct. in l.ſciēdū.ff. de ver. ob. & per.Fel.in c.ſi cui.de re iu di. Cur.

b ℂAlicuius ſcripturę. Adde Bar.in l.ſi quis diuturno.in vj.colū. ff.ſi ſer.ven.

c ℂEdenda. Adde Inn. in c. j.de fide inſtru. Spec.tit.de inſtr.edit. in §.nunc dicamus. ver. ſed quid ſi quis.

5 ſecundū tab.† Ideo ſi notarius diceret hæc
eſt copia cuiuſdā inſtrumenti confecti ma-
nu mei notarij infraſcripti, cuius tenor de
verbo ad verbum.j.deſcribitur: nō ſtaretur
tali copiæ.quod perpetuò tene menti.nam
& hic ſubeſt eadē ratio,quia originale poſ-
ſet eſſe vitioſum,& nō ſtatur verbis notarij
quod nō ſit vitioſum,cū aſſereret hoc ſine
iuramento,etiam ſi interueniret iudicis au-
thoritas.Eſt & quartus caſus, qn̄ eſſet aliqs
notarius,cui eſſet commiſſa publicatio pro
tocollorum notarij defuncti, vel per rem-
pub.vel per iudicem:nam debet deſcribere
prout reperit in protocollo,nihil addito vł diminuto, niſi de ſpe
ciali mādato iudicis:& creditur tali ſumpto, licet alia iudicis au
thoritas nō interueniat,nec partis citatio, quam facere nō perti-
net ad talem notarium:ſed ſufficit cōmiſſio ſibi facta per c. cum
tabellio.de fi.inſtr.nam & iſta videtur eſſe copia:& iſta pertinent
6 ad l.noſtram procurator.† Sed quantū ad narrationem vel men-
tionem de qua loquitur iſta auth.dubitatur: quid ſi in inſtrumē-
to notarij narratur aliquid aliud quàm tenor alterius inſtrumen
ti.Breuiter ſi eſt tale quid quod potuit interuenire tempore con-
fecti inſtrumēti:ſtatur narrationi:vt nota.in l.j.j.de fid. inſtru.&
iure haſtæ fiſca.lib.x.ſi verò non potuit tunc interuenire:tūc aut
loquimur an ſtetur in pręiudicium alterius contrahentium, qui
nō fuit pn̄s,& nō ſtatur:per id quod habetur in l. cum aliquis. j.
de iur.del.puta de cōfinibus plebanatus vel loci.Si verò quó ad
præiudicium partiū pn̄tiū,tūc aut erant tales perſonæ quæ pote
rant ſibi præiudicare, & ſtatur tali narrationi. facit l.optimam. j.
de cōtrahend.ſtipu.Aut nō potuit præiudicare, puta minor,qui
narrat quòd fuit ſeruata ſolennitas in eius cōtractus: puta quòd
factæ ſunt ſubhaſtatiōes,nō ſtatur in eius pręiudicium: quia nō
potuerunt fieri tempore cōtractus:& ipſe non potuit ſibi præiu
7 dicare.† Quid aūt ſi inſtr̄m ſn̄iæ faciat mentionem de alio inſtru
a mento,[a] dicit Inn.ei nō ſtari:niſi totus tenor illius inſtr̄i ſit deſcri
ptus in actis.vt ipſe not.in c.qm̄ cōtra falſam.de prob. Quid aūt
ſi inſtr̄m ſn̄iæ faciat mentionē de actis.puta lis erat conteſt.&
iuratur de calūnia,& pars citata,& aliter de prædictis nō appa-
ret,an ſtabitur verbis ſn̄iæ? Bart.tangit hic ſuccinctè.& tāgit an
fuerit lata cōtra pn̄tem vel cōtra abſentem.Spe.latius in tit.de in
ſtru.edi.§.reſtat.ver.in ſum.circa fi.§.& in tit.de ſen.§.quoniam.
ver.in ſumma.Similiter circa fi.§.& in §.vt autem.ver.& not.&
Inn.in c.bonæ.el grande.de elec.& ipſi diſtinguunt, an ſentētia
trāſiuerit in rem iudi.vel nō.Breuiter dic ſi nō tranſiuit, quia
fuit appellatū,nō ſtatur verbis.per d.c.qm̄ cōtra falſam.de prob.
vbi nō ſtatur verbis iudicis vel notarij:niſi quatenus ex actis ap
paret.ſed ſi trāſiuit in rem iudi.tunc aut acta producuntur, & in
illis nō fit mentio de prædictis:& tunc non præſumuntur inter-
b ueniſſe.Nam negatiua alicuius ſcripturæ[b] probatur per eius in-
ſpectionē.vt j.de re.cre.l.fi.& ibi not.in glo.& per Bar.in l.Titiæ
textores.de leg.j.hoc etiam dicit Ioā.And.in addi.Spec.in tit.de
inſtru.edit.§.vt aūt.ver.& no.ſi verò nō producuntur acta:quia
fortè nō reperiuntur,tunc aut probātur deperdita,puta combu-
ſta:& ſtabitur tali narratiōi per cauſam neceſsitatis. per id quod
not.in l.in exceptionibus.in fi.ff.de proba.ſeu.in l.quoties.in fin.
Si verò non conſtat quòd ſint deperdita,tamen de facili nō poſ
ſunt haberi:tunc aut fuit lata de longinquo.& nō de proximo:&
præſumitur pro ſententia,tam ex ordine quàm ex cauſa.vt in ca.
in pn̄tia.de renunti.aut fuit lata de proximo:& tunc aut parte p̄-
ſente,& nō reclamante:& idem,arg.j.de rela.l.j.per quam Barto.
ſe fundat.& not.Inno.in c.innotuit.de eo qui fur.or.ſuſ. Aut nō
fuit pn̄s:& tunc nō ſtabitur illis verbis, niſi oſtendantur acta.&
8 ſic intelligatur opi.Barto.† Quid ſi in actis reperitur talis fuit
citatus,& ita retulit nuntius, ille verò contradicit nūquam
citatus fuit. Quid iuris? Iſtam queſtionem format Cy.in l.ſi quis
decurio.j.de fal.& fuit diſputata per Ricar.ma. & eam refert Io.
And.in d.§.vt autem.ver.& not.

2 *Inſtrumenta per quæ legitimantur perſonæ,ut procurationis,uel tutelæ,ſeu curæ, debent edi ante litem conteſt,& ſic agens uel comparens ut talis, debet ante omnia probare ſe talem.*

3 *Inſtrumenta pertinentia ad deciſionem cauſæ non ſunt producenda ante litem conteſtatam:ſicut nec teſtes,niſi actor de illis faceret mentionem in libello,uel reus in exceptionibus.*

4 *Rationes ſunt edendæ à reo actori,& econuerſo,& quid in inſtrumentis proprijs illius à quo petitur?*

LEX VIII.

1 ET quæ à diuo.† Lex iſta legiť duobus mo
dis in gl. prima ſecundū Ioā.
vt tota loquatur in inſtr̄is de quibus fit mētio in fi.eius
& vbicunq; reperitur in textu verbum rationes. ſumiť
pro inſtrumentis.Secundo modo loquiť ſecundū Azo. quod lo
quatur de rationibus.vſq; ad ver.fi.quæ incipit. [quando hoc ca
ſu &c.]ibi verò loquatur de inſtr̄is: & ſic nulla eſt fienda impro
priatio verborū.ſecundū primum intellectum:iſta l.tollit quādā
cōtrarietatē,quæ videbatur eſſe inter.l.nō eſt nouū. & l.iuſtū.q̄
fuerūt factæ ab Alex.imperatore:ſicut & iſta. & l.qui accuſare.
quæ fuit facta ab Antonio patre eius:quia in l.nō eſt nouum.&
l.iuſtū.dicitur ſumēdo ibi verbū rōnes pro inſtrumētis,quod in-
ſtrumēta ſunt edēda ad intētionē fundandā:& in l.qui accuſare.
dicitur cōtrarium.nā reſpōdit imperator quod nō ſunt cōtrariæ,
imò diuerſę:quia l.nō eſt nouū.& l.iuſtū. loquūtur in reo qui pe
tit ab actore ſibi edi īſtr̄a ipſius actoris ad fundādā ſuā exceptio
nē,q̄ editio eſt fiēda,ſed l.qui accuſare.loquiť ecōuerſo in actore
qui petit à reo ad fundādā intētionē ſuā:et iſta editio nō eſt fiēda
quia actor q tendit ad offenſam,nō debet ſumere arma de domo
rei ad offendēdū ipſum:qa nō eſſet iuſtū:ſed reus tēdit ad ſe de-
fendēdū:vn̄ nō eſt iniuſtum ſumat arma de domo actoris.Nā
rei fauorabiliores ſunt actores.& iſtam lec.ſequiť Bar.& vltrà
etiā addūt Doc.quod ſi intētio actoris eſt fundata per aliàs pro-
bationes,tn̄ ſi reus cōtra ipſum excepit, poteſt actor petere edi-
tionem ſibi fieri de inſtr̄is rei ad ipſam coadiuuādam, & etiā ad
fundādā replicationem:eadem ęquitate qua reus ab actore:quia
hoc caſu actor reputať reus:& dicūt hoc probari i l.pe.ff.ad l. fa.
Secūdū aliam lect.nō tollit cōtrarietatē aliquā,ſed in prima par
te vſq; ad ver.[quando,]ponit cōcordātiam inter l.j. ex vna par
te,quæ vult ratiōes debere edi actori ab ipſo reo ex cauſa.quādo
ſunt cōfectæ mādato actoris,vt ibi not.in gloſſ.& inter l. nō eſt
nouum.& l.iuſtum.ex altera,quæ vult eodem modo ſint edē
dæ ab actore ipſi reo,& multò magis in ratiōibus:ergo quę ſunt
communes,quando mādato alterius ſunt cōfectæ, nō eſt diſtin-
guendus actor à reo:ſed in inſtrumentis vult iſta l.in fi.ſecūdùm
Azo.quòd illa indiſtinctè non edāt:nec à reo actori,nec ecōuer
ſo:ſed Pet.qui poſuit tertiā lect.dicit quod in inſtrumētis debet
diſtingui actor à reo ſecūdùm primam lect.Et ſic tenet ſecūdam
lecturam vſq; ad ver.[quādo.]ibi verò tenet primā:& hoc ſatis
2 poteſt tolerari.† Quæritur hic pro declaratiōe materiæ,an inſtru
c mēta ſint edēda[c] an̄ lit.cōte.& dic breuiter illa p quæ legitima-
tur perſona,vt inſtrumētum procuratiōis,vel tutelę,vel curę de
bet edi an̄ lit.cōte.quia qui agit vel comparet, vt talis. debet ante
oīa probare ſe talē:vt in l.nō ignorat.& ibi not.j.qui accu.nō poſ.
Et debet fieri editio cum die & cōſule ſecūdùm Inn.in c.j.de p-
ba.& debent tradi originalia inſtrumēta,ad hoc,vt ille cōtra quē
producūtur poſsit ſe ex illis iuuare cōtra illū cuius nomine iſte
venit aliàs.remaneret deluſus.vel dic quòd ſi producēs vult ori-
ginalia penes ſe retinere,debēt tenores eorum reſcribi in actis de
verbo ad verbum,& ſic efficiētur de actis, vt not.Inn.in c.qm̄ cō
tra falſam.de proba.& faciet fidem tale reſcriptum: vt no.ī l.chi-
rographis.§.fi.ff.de admi.tut.Si verò loquimur de alijs inſtrumē
3 tis† pertinētibus ad deciſionem cauſæ,illa nō ſunt producēda an̄
lit.cōte.ſicut nec teſtes extrà,vt lite nō cōte.per totum:niſi actor
4 † de illis mētionem faceret in libello. vel reus in exceptionibus
ſuis.& nō poſſet deliberare plenè niſi eis viſis. & de hoc vide in
cap.j.de proba.& Bartol.tāgit.ī l.edita.circa fi.& adde quod ha-
betur.ī l.poſtquam.§.ſi dies.ff.vt l.no.cauea.Cætera vide hic per
Bartolum & Bald.qui per multa verba proſequūtur caſus prędi
5 ctos.Sed ī ſubſtātia nō dicūt plus,cōcludēdo † quod ratiōes ſunt
edēdæ à reo actori,& ecōuerſo:cum ſint cōfectę de mādato eius
qui petit eas edi. In inſtrumētis autem proprijs illius à quo peti-
tur editio, diſtinguitur reus ab actore. Et etiam in actore diſtin-
guitur, an petat ad intentionem ſuam fundandam: an ad ipſam
coadiuuandam,& hoc niſi pars aduerſa vtatur inſtrumento,pro
ducendo ipſum in iudicio: quia tunc indiſtinctè debet edere al
teri parti,id eſt, copiam tradere. quod dic vt in l.j.§. editiones.ff.
eodem.niſi pars velit redarguere de falſo.